

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Jindřich Plachta – český divadelní a filmový
herec, spisovatel**

Barbora Řezáčová

Plzeň, 2018

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia
Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Jindřich Plachta – český divadelní a filmový
herec, spisovatel**

Barbora Řezáčová

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Bílková, Ph.D.
Katedra filozofie
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň, 2018

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbora ŘEZÁČOVÁ**
Osobní číslo: **F15B0102K**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanistika**
Název tématu: **Jindřich Plachta - český divadelní a filmový herec, spisovatel**
Zadávající katedra: **Katedra filozofie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Zvolené téma se vztahuje k volitelné části státních závěrečných zkoušek: Estetika.

Cílem práce bude popsat divadelní, filmovou i spisovatelskou kariéru J. Plachty a charakterizovat jej jako člověka i jako herce.

Bude využita metoda popisná, která bude uplatněna při popisu jeho života a působení v divadle a ve filmu v jednotlivých obdobích. Dále bude využita metoda analytická, kterou bude zpracována jeho tvorba. Pomocí komparativní metody bude porovnána Plachtova komika s komikou Vlasty Buriana. Metoda historická bude uplatněna především při posouzení jeho tvorby v kontextu historickém.

BP bude pravidelně konzultována s vedoucím práce.

Před odevzdáním práce bude celý text práce předložen vedoucímu k posouzení.

BP bude vypracována v souladu s platným rozhodnutím děkana O požadavcích na bakalářské a diplomové práce a o konání státních závěrečných zkoušek.

Anotace

Tato práce popisuje život českého herce a spisovatele Jindřicha (Šolleho) Plachty. V práci jsou popsány jednotlivé části jeho profesní kariéry, tedy jeho úřednická, herecká (film, divadlo) a spisovatelská kariéra. V neposlední řadě práce popisuje jeho charakter a povahové rysy.

Klíčová slova:

Jindřich Šolle, Jindřich Plachta, Vlasta Burian, Osvobozené divadlo, Pučálkovic Amina.

Abstract

This thesis describes the life of the Czech actor and writer Jindřich Solle Plachta. The thesis is divided into three parts, which are focused on his career as the office manager, writer, and particularly theatre and film actor, in which he was very appreciated for his comic talent. Finally, the thesis presents Plachta's character features.

Key words:

Jindřich Solle, Jindřich Plachta, Vlasta Burian, Liberated theatre, Pucalkovic Amina.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jsem jen uvedených pramenů a literatury, které cituji a uvádím v seznamu literatury.

Plzeň, duben 2018

.....
Barbora Řezáčová

Poděkování

Ráda bych využila tuto příležitost a poděkovala své vedoucí bakalářské práce PhDr. Jitce Bílkové, Ph.D. za odborné vedení mé práce a za cenné rady a přátelský přístup při jejím zpracování.

Obsah

ÚVOD	9
1 MLADÁ LÉTA V RAKOUSKU - UHERSKU	10
2 KARIÉRA JINDŘICHA PLACHTY	13
2.1 DIVADELNÍ KARIÉRA	16
2.1.1 <i>První divadelní krůčky</i>	16
2.1.2 <i>Kabarety</i>	19
2.1.3 <i>Divadla</i>	21
2.2 FILMOVÁ KARIÉRA	27
2.3 SPISOVATELSKÁ KARIÉRA	34
3 JINDŘICH PLACHTA – ČLOVĚK	39
3.1 HERECKÝ STYL JINDŘICHA PLACHTY	41
ZÁVĚR	43
SUMMARY	44
POUŽITÁ LITERATURA	45

Úvod

Jindřich (Šolle) Plachta byl spisovatel, divadelní a filmový herec, který napsal desítky literárních textů, hrál ve stovkách divadelních rolí a ve více než stovce filmů. V meziválečném období byl jedním z nejoblíbenějších a nejúspěšnějších herců, přesto však dnes Jindřich Plachta poněkud zapadl mezi ostatní herce tohoto období, kteří jsou v současnosti slavnější a známější. Jindřich Plachta je však podle mého názoru opomíjen neprávem, a to je jeden z důvodů vzniku této práce, která má za cíl popsat Plachtovu tvorbu a zaměřit se také na jeho osobnost a charakter.

V první kapitole práce je popsáno Plachtovo dětství a dospívání v Plzni za dob Rakousko-uherské monarchie. Druhá kapitola je rozdělena na podkapitoly, které mapují jednotlivé části Plachtovy kariéry. Konkrétně je zde Plachta popsán jako úředník, divadelní herec, filmový herec a spisovatel. Třetí kapitola seznamuje s Plachtou - člověkem, je zde zdůrazněna jeho povaha, osobnost a charakteristické rysy.

1 Mladá léta v Rakousku - Uhersku

Jindřich Šolle starší, otec Jindřicha Plachty, byl zaměstnán ve Škodových závodech jako kvalifikovaný strojník. Toto povolání s sebou přinášelo na svou dobu nadprůměrnou mzdu a jeho plánovaná rodina tak byla poměrně dobře zajištěna. Jindřich Šolle starší se oženil a nedlouho poté se svoji ženou Magdalenou zplodil své první dítě. V červenci 1899 se pak konečně dočkal a narodil se mu syn, kterého pokřtil kaplan Herzog na Jindřicha Ferdinanda. Jméno Jindřich bylo zvoleno po otci a jméno Ferdinand po dědovi a kmotrovi. Jako místo narození byla v matrice uvedena adresa Pod třemi svatými 15¹, která se v Plzni nenachází, ale pravděpodobně se jedná o ulici Pod všemi svatými v Plzeňské čtvrti Roudná (Obrázek 1).²

Obrázek 1: Rodný dům Jindřicha Šolleho v dnešní době.³

Otec malého Jindřicha často pracoval v jiných městech, ve kterých Škodovy závody právě zařizovaly velké tovární komplexy. Z tohoto důvodu se o malého Jindřicha starala především jeho matka. Když byl Jindřich starší a již chodil do školy, dostal otec nabídku na místo ředitele Cukrovaru v carském Rusku, konkrétně v Jekatěrinoslavské gubernii

¹ Ulice Pod třemi svatými, která je uvedena ve všech dohledaných zdrojích se v Plzni nenachází. V primárním zdroji místa narození Jindřicha Šolleho, tedy v matrice, není tento údaj dostatečně čitelný, avšak lze odvodit, že se pravděpodobně jedná o ulici Pod všemi svatými v Plzni na Roudné.

² TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 5-8

STÁTNÍ OBLASTNÍ ARCHIV V PLZNI, *Knihy narozených*, Dostupné z:

http://www.portafontium.eu/iipimage/30067260/plzen-076_2160-n?x=11&y=11&w=512&h=195.

³ GOOGLE STREET VIEW, *Google Maps*

ve městě Bachmut⁴, kam se přestěhoval i se svojí rodinou. V dalekém Rusku byla rodina považována za velice váženou, protože ředitel cukrovaru a tedy i jeho rodina byla automaticky považována za honoraci. Malý Jindřich chodil do ruského gymnázia, kde dobře prospíval a celé rodině se kromě odtržení od českého prostředí dařilo velmi dobře. Roku 1912 se Jindřich s celou rodinou vrátil do Plzně a zde nastaly problémy s Jindřichovým dalším vzděláním. Úroveň ruského gymnázia byla nižší než úroveň škol v Rakousku–Uhersku a Jindřich, který nastoupil na měšťanskou školu, absolvoval tuto školu jen stěží. Jindřich v té době neměl příliš mnoho zálib, bavilo ho ministrování v kostele, které mu připomínalo hraní v divadle, a také hrával pro kamarády loutkové divadlo a navštěvoval hodiny houslí.⁵

Když začala první světová válka, přemýšlel mladý Šolle, co bude dělat dále. Vzhledem k jeho horším známkám z náboženství nebyl připuštěn ke zkouškám na studium pedagogiky, na průmyslovou školu nemohl, protože neměl talent na rýsování, a tak mu zůstaly pouze dvě možnosti, a to obchodní akademie nebo kadetní škola. Šolle si vybral obchodní akademii, kterou preferoval také jeho otec. Studium na této škole bylo nákladné, avšak otec chtěl do vzdělání svého syna investovat, navíc s vidinou slevy pro žáky s dobrým prospěchem. Mladý Šolle však příliš nespíval, a proto platil otec pokaždé plnou cenu školného. Studium mladého Šolleho příliš nebavilo a prospíval jen s obtížemi, avšak do dalšího ročníku se mu vždy nakonec podařilo postoupit, což bylo podle jeho vlastních slov způsobeno také válečnou dobou.⁶

Ve válečné době nebylo peněz nazbyt a celá Šolleho rodina žila velice skromně. Naštěstí však jeho otec zůstal pracovníkem Škodových závodů a nebyl povolán do armády, což rodině přineslo alespoň skromné příjmy. Šolleho matka Magdalena šila svým dětem oblečení z různých zbytků látek a přešívala jejich starší oblečení. Jednoho dne ušila pro svého syna lodenovou pláštěnku, které se tehdy říkalo pelerína, a nosili ji většinou zaměstnanci pošty. Mladý Šolle byl vysoký, nosatý a za války také kostnatý a vychrtlý a tak mu většina oblečení byla krátká, nikoliv však tato pelerína. Šolle začal pelerínu pravidelně nosit a ona na něm při rychlé chůzi vlála jako plachta. Vzhledem k tomu, že ji Šolle nosil téměř stále, začalo se mu také Plachta přezdívát. Některé prameny

⁴ Toto město se nachází na dnešní východní Ukrajině v Doněcké oblasti a od roku 1924 bylo nazýváno Arťomovsk, přičemž v roce 2016 bylo přejmenováno opět na Bachmut.

⁵ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 12-14
DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 8-9

⁶ TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 9-10

tvrdí, že ho tak volal jeho profesor Jung k tabuli a jednou na něj na ulici zavolal „*Plachto já Vás vidím!*“⁷Jiný pramen uvádí, že na něj profesor Jung zavolal „*Kam s tou plachtou!*“⁸, případně že toto zvolal některý z jeho přátel. Další pramen pak uvádí, že když se jednou Šolle snažil vyhnout pohledu svého učitele, ten na něj zavolal „*Vidím Vás, plachto*“⁹. V každém případě získal Jindřich Šolle na základě své peleríny svoji přezdívku „*plachta*“, kterou později převzal jako své umělecké jméno.¹⁰

⁷ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 21

⁸ DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 5 (DVOŘÁK, 1962 str. 5)

⁹ SLÁDEK, J., *Historický kaleidoskop*, Dostupné z: <http://www.historickykaleidoskop.cz/osobnosti/1.-cervenec-115-let-od-narozeni-herce-jindracha-plachty.html>

¹⁰ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 20-21

DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 5-6

SLÁDEK, J., *Historický kaleidoskop*, Dostupné z: <http://www.historickykaleidoskop.cz/osobnosti/1.-cervenec-115-let-od-narozeni-herce-jindracha-plachty.html>

2 Kariéra Jindřicha Plachty

Jindřich Šolle vystudoval obchodní akademii a jeho otec si představoval, že se stane státním úředníkem, se všemi výhodami, které toto povolání tehdy poskytovalo. Šolle však byl rád, že zmíněnou akademii dostudoval, k čemuž mu také pomohlo válečné období. Později řekl: „*Zkušební komise klasifikovaly na všech středních školách nad obyčej shovívavě. Koulemi se šetřilo podle správné zásady, že i student ne právě vyhovující zkoušce zralosti o tu kouli třeba nepřijde na poli válečném...*“¹¹. Šolle se obecně nepovažoval za příliš nadaného na většinu předmětů akademie, snad s výjimkou češtiny. Kamarádovi Josefu Hlaváčovi se dokonce později svěřil, že „*spíš by se našlo u krávy nadání ke hře na citeru, než u něj atom pochopení pro podvojný účetnictví*“¹². V průběhu první války Šolle fyzicky strádal, jako ostatně všichni běžní občané mocnářství. Ve svých sedmnácti letech byl Šolle povolán k odvodu, a kdyby byl odveden, mohla se jeho kariéra odvíjet naprosto jiným směrem, pokud by válku vůbec přežil. Šolle však odveden nebyl, protože ani přísná válečná odvodová komise, nechtěla přijmout tak hubeného člověka. Díky tomu se mohl Šolle věnovat dále studiu a jiné zábavě, i když duševně strádal. Škola ho nebavila, na sport neměl, z důvodu válečného stravování, dostatek sil, avšak jednou se podíval do městského divadla a od té doby jím byl doslova uchvácen. Dnes se již přesně neví, zda byl Šolle do divadla někým pozván na představení, či tam šel sám, avšak jisté je, že jeho rodina do divadla nechodila. Touto náhodou začala jeho divadelní kariéra, která bude detailněji popsána níže.¹³

Šolleho pracovní život mimo umění byl krátký, avšak byl součástí jeho života a je nutné se o něm zmínit. Šolle v roce 1918 úspěšně složil maturitu na obchodní akademii a dostal přidělené místo v Ústřední bance českých spořitelů, avšak ne na jejím hlavním pracovišti v Praze, ale na detašovaném pracovišti v Haliči, konkrétně v Krakově. Než však Šolle stihl nastoupit na tuto pozici, došlo k rozpadu Rakousko-Uherska a Krakov najednou ležel v nově vzniklém Polsku. Šolle nastoupil nejprve na pozici korespondenta, ale protože neovládal těsnopis, brzy byl přeřazen do pokladny, kde počítal kovové známky. Šolle se v cizím městě v této neklidné době necítil příliš dobře. Československo nemělo s Polskem příliš dobré vztahy a Poláci tedy nebyli k Šollemu, ani k ostatním Čechům příliš přátelští. Šolle měl poté na starost kontrolu kontokorentů,

¹¹ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 16 (TUNYS, 2011 str. 16)

¹² Tamtéž, s. 16

¹³ DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 5-11

TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 9-19

což dělal rád, protože měl spoustu času na čtení divadelních her. Když to však jeho nadřízení zjistili, musel v Krakově skončit a odjet zpět do Čech. Do Plzně se mu nechtělo, a proto se rozhodl, že se usídí v Praze. Nastoupil na místo praktikanta v pražském Poštovním šekovém úřadě, později přejmenovaném na Poštovní spořitelnu.¹⁴ V následujících letech se Šolle věnoval vlastně dvěma profesím zároveň, přes den byl úředníkem a po večerech umělcem, avšak tajně, protože tenkrát bylo provozování podobného umění pro státní úředníky zapovězeno. V roce 1923 byl Šolle povýšen na účetního adjunkta, dostal vyšší plat a mohl si tedy dovolit případnou rodinu. V práci se také seznámil s kolegyní Marií Puchernovou a 7. března 1923 se s ní oženil. V roce 1924 se mu narodil syn Zdeněk. Šolle dál pracoval v úřadě, vystupoval v menších divadlech a na estrádách a občas se „mihl“ ve filmu, avšak měl neustálý strach, že na jeho vystupování přijdou nadřízení a bude z úřadu vyhozen. Tato situace málem nastala, když do kina přišel Šolleho nadřízený a zdálo se mu, že ve filmu zahlédl Jindřicha Šolleho. Naštěstí tomu však nevěřil, a proto Šolle dál zůstával v úřadě. V roce 1927 se do rodiny narodila dcera Alena. Plachta každoročně odmítal vystupování na společenských večerech pořádaných Sportovním Klubem Rapid Praha, i přesto že ho zval jeho kamarád Josef Hlaváč, protože předsedou klubu byl personální ředitel Poštovní spořitelny dr. Traxmandl a Plachta se bál prozrazení a vyhazovu ze zaměstnání. V tomto roce však nabídku přijal a po vystoupení si ho personální ředitel vyžádal, protože si chtěl s tak úžasným umělcem promluvit. Během rozhovoru vyšlo najevo, že Plachta je jeho podřízeným a dr. Traxmandl se ho zeptal, do jaké pozice by se rád v úřadě dostal. Plachta mu odpověděl, že by se rád dostal do penze a ředitel mu tedy poradil, aby si došel k úřednímu lékaři. Ten mu našel „*tuberkulózní infiltraci obou plicních hrotů s občasným krvácením*“¹⁵ a Šolle byl nejprve poslán na placenou zdravotní dovolenou a následně byl převeden na dočasný odpočinek. Jeho ženě se však příliš nelíbilo, že se z jejího manžela - úředníka, který je finančně zajištěn, stane umělec s nepravidelnými příjmy. Zároveň trávil Plachta většinu večerů mimo domov, což také nepřispělo k dobrým rodinným vztahům. Po krátké době tedy přišel rozvod. Plachta měl tak volné ruce a více času, aby se začal věnovat své umělecké kariéře.¹⁶

¹⁴ SLÁDEK, J., *Historický kaleidoskop*, Dostupné z: <http://www.historickykaleidoskop.cz/osobnosti/1.-cervenec-115-let-od-narozeni-herce-jindricha-plachty.html>

TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 38-45

DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 10-13

¹⁵ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 94

¹⁶ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 70-95

DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 19

V umělecké oblasti se Jindřich Plachta věnoval kromě divadla také filmu, ke kterému se poprvé dostal začátkem 20. let, kdy se „spěšně kmitl na plátně“, tedy hrál několik drobných postav. Prvním filmem, ve kterém si opravdu zahrál, bylo roku 1926 dílo *Dobryj voják Švejk* v režii Karla Lamače, kde ztvárnil vojenskou stráž. V tomto roce stihl Plachta ještě dalších pět filmů a do konce své filmové kariéry v roce 1950 hrál přinejmenším ve 113 snímcích. Po dobu 24 let hrál průměrně v téměř pěti filmech každým rokem, což je obdivuhodné.¹⁷ Pro srovnání zde přikládám tabulku s nejznámějšími filmovými komiky působícími v období Jindřicha Plachty, ve které je uveden počet filmů, v nichž účinkovali, délka filmové kariéry, která je vypočtena od roku ztvárnění první filmové role daného herce do roku ztvárnění poslední filmové role. Poslední sloupec tabulky obsahuje průměrný počet filmů natočených za každý rok filmové kariéry. Při porovnání těchto průměrných hodnot je zřejmé, že Plachta byl z pohledu množství filmových rolí jedním z nejúspěšnějších a nejobsazovanějších herců.

Tabulka 1: Seznam nejznámějších filmových komiků období Jindřicha Plachty¹⁸

	Počet filmů	Délka filmové kariéry	Průměrný počet filmů za rok kariéry
Theodor Pištěk	263	42 let	6,26
Jaroslav Marvan	235	47 let	5
František Filipovský	333	69 let	4,83
Jindřich Plachta	113	24 let	4,71
Čeněk Šlégl	82	22 let	3,73
Ladislav Pešek	197	54 let	3,65
Antonín Novotný	24	9 let	2,67
Svatopluk Beneš	156	69 let	2,26
Zdeněk Štěpánek	85	46 let	1,85
Hugo Haas	67	37 let	1,81
Vlasta Burian	40	33 let	1,21
Oldřich Nový	46	53 let	0,87
Saša Rašilov st.	34	40 let	0,85

Další částí Plachtovy umělecké kariéry bylo psaní. Jindřich Plachta začal svá první díla psát již na počátku dvacátých let, psal si některé své hry a i jako spisovatel slavil úspěch. Nezapomenutelná je například jeho „paní Vůněslava Acetylénová“, kterou poté i sám divadelně ztvárnil a různé texty s touto postavou psal a využíval mnoho dalších let.

¹⁷ DVORÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 19

TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 273-291

ČESKÁ TELEVIZE, *Jindřich Plachta*, Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/jindrich-plachta/>

¹⁸ ČSFD, *Československá filmová databáze*, Dostupné z: <https://www.csfd.cz/>

Dalším velice známým dílem je pak *Pučálkovic Amina*, což byla povídka na pokračování vydávaná původně v Lidových novinách. Plachta psal v průběhu 20. a 30. let různé povídky, fejetony a humoresky, ale ne vždy je publikoval, protože byl obecně velmi sebekritický, což se projevovalo jak v herectví, tak především při psaní. Přesto se občas povedlo některému novináři nějakou povídku získat a vydat ji. Ke konci 20. let již vycházelo více jeho povídek, ale mnohem více jich Plachta po napsání vyhodil do koše nebo uzamkl ve svém pracovním stole, protože je nepovažoval za dostatečně kvalitní.¹⁹

Ke kariéře Jindřicha Plachty lze tedy říci, že byla velice různorodá a ač se v podstatě jednalo o ekonomicky vzdělaného člověka, jeho touha a nadání pro umění zvítězila a on se věnoval především profesi divadelního a filmového herce a spisovatele.

2.1 Divadelní kariéra

Divadelní kariéra Jindřicha Plachty začala již v jeho mládí. Postupně prošel mnoha divadelními scénami, objevil se v kabaretech Satyr, Červená sedma, dále v Divadle Vlasty Buriana, Osvobozeném divadle Jiřího Voskovce a Jana Wericha, v Tylově divadle, v Nezávislém divadle, v Divadle 5. května, Národním divadle a v mnoha dalších.

2.1.1 První divadelní krůčky

Pokud se podíváme na divadelní kariéru Jindřicha Plachty podrobně, zjistíme, že v podstatě začala ještě za války. Tehdy byl Plachta občasným statistou v Městském divadle v Plzni a se svými kolegy statisty založil ochotnický spolek, který pojmenovali Jaro. Sám Plachta později říkal, že jako statisté nemohli v podstatě vůbec hrát a režiséři se snažili jejich herecký projev co nejvíce potírat. Jednou hrál Plachta s kolegy statistu v rolích kněží, vojska, lidu a otroků krále Oinoma v trilogii Hippodamie. V průběhu hry se měli statisté začít bouřit a bylo jim režii doporučeno, aby toto realizovali s pomocí slova „*rebarbora*“, které se často používalo publikem pro vyjádření rozhořčení. Plachta s kolegy si však vymysleli své vlastní vyjádření rozhořčení, a protože v té době byla válka a všeobecný nedostatek jídla, začali volat „*My chceme chleba*“²⁰. Zmíněné volání však netrvalo dlouho, protože kat, který na scéně právě na hradbách napichoval voskové hlavy

¹⁹ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 45-46, 107-114

²⁰ ŠOLLE, Z., *Na slovíčko s Jindřichem Plachtou*, s. 206

na kůl, seběhl z hradeb, běhal mezi jednotlivými staty a kopal je do zad i níže.²¹

Další příhoda se vztahuje k roli vojenského bubeníka v Lomikarově vojsku. Orchester měl v určených chvílích bubnovat a Plachta měl hrát, že bubnuje ve stejném rytmu. Podle slov Jindřicha Plachty však chtěl kapelník Janota mladého statistu zesměšnit a tak se přihodila následující situace, kterou Plachta sám později popsal: „*Sotva jsme vyšli na scénu, měl jsem pochopitelně paličky ještě zastrčené, když s hrůzou slyším v orchestru bubnovat. Bleskurychle sahám po paličkách a začnu rukama znázorňovat rázné údery, leč v orchestru v téže chvíli místo bubnu zní housle. Zastrčil jsem tedy paličky za pas, a opět buben v hudbě. Zřejmě již znervózněn, ženu se rukama pro paličky, ale sotva jsem se bubnu dotkl, utichlo bubnování. To se opakovalo ještě asi třikrát a vždy správně opačně, že když jsem nebubnoval, zněl nám buben do pochodu, a když jsem bubnoval, bylo ticho.*“²² Za tento počín byl Plachta vyhozen z této role a kapelník byl ještě chválen. Dále prožil Plachta ještě další svízelné okamžiky, například při jedné scéně hrál radujícího se vojáka, tak výrazně, že pažbou pušky rozbil většinu žárovek, které simulovaly táborové ohně. Dalším Plachtovým počinem bylo, že při oslavě 25 let umělecké činnosti herce Kreuzmana, hrál statistu ve hře, kde má Jan Výrava (hlavní role) projít dvěma řadami vojáků, kteří ho mlátí holemi a on má na konci padnout k zemi. Plachta byl v řadě hned na začátku, a aby roli sehrál co nejlépe, praštil Kreuzmana tak, že padl na zem hned po této ráně. O přestávce pak prý od Kreuzmana dostal obrovskou facku a ani ostatní herci pro něho neměli pochopení.²³

Po zmíněných peripetiích jakožto statista městského divadla v Plzni ztratil Plachta důvěru v profesionální tvorbu a začal se věnovat spolku Jaro. Členové spolku včetně Plachty, chtěli co nejvíce hrát, avšak jak Plachta řekl: „*Plzeň si nás nijak nežádala a každá naše nabídka byla slušně i jinak odmítána.*“²⁴ Jednou však byl spolek pozván Karlem Šteinem do Hromnic²⁵. Hromnice jsou od centra Plzně vzdálené asi 15 kilometrů, přičemž ochotnický spolek dostal informaci, že v Hromnicích mají pouze jednu kulisu

²¹ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 18-25
ŠOLLE, Z., *Na slovíčko s Jindřichem Plachtou*, s. 205-206
PLACHTA, J., *O lidech nešikovných*, s. 175-179

²² PLACHTA, J., *O lidech nešikovných*, s. 176-177

²³ ŠOLLE, Z., *Na slovíčko s Jindřichem Plachtou*, s. 207-209
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 16-18

²⁴ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 28

²⁵ Podle Jindřicha Plachty se jedná o vesnici nedaleko Třemošné u Plzně, pravděpodobně se jedná o vesnici Hromnice.

a to hrad. Spolek však potřeboval pro své představení společenský pokoj a tak sehnali kredenc a zahradnický vozík a v den přestavení ve tři hodiny ráno vyrazili na cestu. Podle popisu Jindřicha Plachty byla cesta poměrně strastiplná, nejprve se z kredence po cestě vysypala všechna skla, poté přešel vozík jednoho tlačícího člena spolku, který dál odmítl tlačit, a za Bolevcem²⁶ se hercům podařilo převrhnout celý kredenc do příkopu. Rozhodli se tedy, že vozík i s kredencem nechají u železničního hlídače a dál půjdou bez něj. Do Hromnic tedy nakonec dorazili až v poledne. Plachta s kolegy obešel každý dům, obyvatele pozval na představení a zároveň si v každém domě vyprosili nějaký kus nábytku. Do večera tak byla scéna připravená a mohlo začít představení. Plachta byl velice nervózní, a když vstoupil na pódium, slyšel prý z publika jen věty typu: „*Pozor na tu naši židličku, nehoupejte se moc na ní:*“, „*Koukej, to je ten, co si u nás vypůjčil ten lovecký obraz a já ho tu nikde nevidím. Aby se mi potom neztratil!*“²⁷. Plachta se v této atmosféře pokoušel hrát, ale nemohl si vzpomenout na text. Postupem času však nabyl klidu a také publikum se začalo bavit. Poté omylem shodil jednu vázu, což se pochopitelně nelíbilo její majitelce. Nakonec byla z představení spíše humorná estráda, avšak úspěch měl Plachta již tehdy. Po představení vrátili herci veškerý půjčený nábytek, vázu zaplatili a vydali se zpět do Plzně. Železniční hlídač jim vozík s kredencí zpět nevrátil a poštvál na ně psa, takže museli tento kredenc „odepsat“. Dnes není známo, zda ochotnický spolek Jaro odehrál ještě nějaké další představení, avšak pravděpodobně se brzy rozpadl, a Plachtovo první opravdové herecké angažmá tak netrvalo příliš dlouho.²⁸

Život dále zavedl Plachtu, tehdy ještě především úředníka, nejprve do Krakova, kde se divadlu v podstatě nevěnoval, a po této epizodě se Plachta přesunul do Prahy. Zde pracoval dále jako úředník a pokukoval po divadlech a kabaretech. Plachta žil v té době v podnájmu se dvěma kamarády v Žižkově ulici²⁹. V té době, krátce po válce, byl v Praze nedostatek potravin a Plachta často trpěl hladem. I přesto si však neodpustil návštěvy různých kabaretů a divadelních představení, i když to bylo mnohdy na úkor

²⁶ Jednalo se o vesnici v blízkosti Plzně, v současnosti se jedná o plzeňskou čtvrť vzdálenou od centra Plzně asi 4 kilometry.

²⁷ ŠOLLE, Z., *Na slovíčko s Jindřichem Plachtou*, s. 212-213

²⁸ PLACHTA, J., *O lidech nešikovných*, s. 179-182

TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 28-32

ŠOLLE, Z., *Na slovíčko s Jindřichem Plachtou*, s. 209-213

²⁹ Tato ulice se následně přejmenovala na Lázeňskou, poté na Rainerovu, dále byla opět Žižkovou, následně se přejmenovala na ulici Aloise Tučného a po smrti Jindřicha Plachty se nazvala ulicí Jindřicha Plachty.

jídla. Plachta byl nesmělý, a proto se moc nezapojoval do zábavy po představení, kdy vystupující seděli u stolu a bavili se. Na druhou stranu to Plachtu lákalo a občas se osmělil a přidal k nim. Občas Plachta také nabídl kabaretiérům, že by mohl občas zastoupit indisponovaného herce a za tento zástup zpravidla dostával pouze večeři a pivo, případně pár korun. Plachta byl však spokojený, že opět hraje a na jeho odměně mu až tak nezáleželo.³⁰

2.1.2 Kabarety

Prvním Plachtovým stálým poválečným angažmá byl kabaret s názvem Satyr, který byl umístěn v hospodě U Znamenáčků v pražských Nuslích. V tomto kabaretu Plachta nastoupil zhruba po půl roce od příjezdu do Prahy a začal zde hrát rovnou svoji originální roli, ve které se převlékl za paní Vůněslavu Acetylénovou, což byla role, kterou si sám napsal. Paní Acetylénová byla smyšlená postava vysoká, kostnatá s dlouhým nosem, která byla pražskou pavlačovou drbnou. Tato postava byla sice smyšlená, avšak podobných osob bylo po celé Praze spousta, a proto lidem připadala paní Acetylénová velmi známá a představovali si ji jako drbnu z jejich domu či čtvrti. Plachta v této roli zpravidla předváděl náhlé zvraty, kdy z jemných vět, přecházel do ostrých výpadů, a poté hned zase do jemných a milých vět. Diváci se zpravidla smáli a tato postava si je získala. Velice rychle se stala paní Acetylénová největší atrakcí programu kabaretu Satyr.³¹ Původní texty paní Acetylénové se bohužel do dnešních dnů nedochovaly, avšak pro ilustraci je v této práci uveden jeden z pozdějších textů povídek paní Acetylénové, konkrétně její návštěva výstavy (v kapitole 2.3).

I přes Plachtovo úžasné představení však kabaret Satyr upadal, stejně jako všechny kabarety v té době. Tenkrát byly v republice ekonomické problémy, lidé neměli mnoho peněz, a tak začala být návštěva divadla či kabaretu luxusem. Změnilo se taktéž složení publika kabaretů a nové movitější publikum již nedokázalo ocenit stávající repertoár. V tomto období se o kabaret Satyr, tedy především o jeho úspěšné herce, začal zajímat Jiří Červený, který byl zakladatelem a provozovatelem slavného literárního kabaretu Červená sedma, což byl jeden z nejlepších kabaretů v Praze. Červený potřeboval dodat svému kabaretu novou krev, a proto v říjnu 1921 požádal principála Satyru o uspořádání mimořádného představení, aby si mohl prohlédnout všechny herce.

³⁰ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 40-44

³¹ DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 12-14
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 31-34

Účinkující z kabaretu Satyr to považovali za velkou poctu a herci byli před představením velmi nervózní. Výsledkem tohoto „výběrového řízení“ byla nabídka pro Jindřicha Plachtu, který si ji velmi rozmýšlel. Plachta si pravděpodobně nevěřil a bál se přechodu do tak věhlasného kabaretu. Nakonec však Plachta přijal a nastoupil v Červené sedmě jako nápověda. Tato pozice mu však dlouho nevydržela. Plachta měl problém vejít se do malé budky pro nápovědu, a když už se do ní dostal, napovídal velice špatně. Plachta se totiž vžíval do jednotlivých rolí a vyjadřoval mimiku, gesta i intonaci s velkým zapálením. Červený tedy brzy Plachtovi nabídl herecký post, což Plachta ve své skromnosti opět promýšlel. Červený později řekl: „*Šolle se ošíval, vymlouval, nechtěl, bál se. Nakonec přece jen rád roli převzal a na Boží hod vánoční 1921 odpoledne dosáhl velkého úspěchu.*“³² Po tomto představení dostal Plachta nabídku hrát svoji paní Acetylénovou na Silvestra 1921. Při tomto svém prvním sólovém vystoupení v Červené sedmě byl Plachta nervózní, nevěřil si, zajíkal se, drmolil a mluvil velice tiše. Publikum se tedy začalo dožadovat hlasitějšího vystoupení, čímž Plachta znervózněl úplně a ztratil hlas. Publikum ho tedy vypískalo a Plachta si to bral velice osobně, dokonce i plakal. Naštěstí tam byl Červený, který věděl, že paní Acetylénová je vtípné a dobré vystoupení, pouze Plachta potřebuje najít sebedůvěru a vystupovat sebejistě. Proto Plachtu přesvědčil, aby vystoupil znovu s tím, že vejde s Červeným vchodem pro obecnstvo, budou se hádat, a poté se Plachta postaví na židli uprostřed sálu, aby ho bylo co nejlépe slyšet. Plachta kvůli Červenému svolil a tak nastoupil ke svému prvnímu představení v ten samý silvestrovský den podruhé. Obecnstvo se zpočátku bouřilo, ale skutečně již dobře slyšelo vše, co Plachta říkal a po několika vtípech se již začalo dobře bavit a jeho vystoupení skončilo velkým úspěchem. Plachta byl z vystoupení nadšený a plakal ten večer již podruhé, ale tentokrát radostí. I přesto však účinkování v kabaretu Červená sedma nemělo dlouhého trvání, protože již v březnu 1922 se soubor Červené sedmy rozpadl. Plachta tak podle slov jeho kamaráda Josefa Hlaváče opět občas živořil za denní honorář a někdy si zahrál ve filmu. Tím filmem byl v té době však pouze kompars. V té době se také dostal do několika dalších kabaretů, včetně kabaretu Dales.³³

³² DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 15

³³ ČERVENÝ, J., *Červená sedma*
DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 14-16
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 35-45

2.1.3 Divadla

Po této fázi života, kdy Plachta jako herec „přežíval“ a hrával nahodile po různých kabaretech, přišla, pravděpodobně osudová, nabídka. V květnu 1924 dostal Plachta lístek od Jiřího Drémána, který se stal tajemníkem v divadle u Vlasty Buriana. Dréman byl dříve v kabaretu Červená sedma a asi právě proto si vzpomněl na výborného Plachtu a napsal mu: „...*připravte si povídání té báby a večer přijďte. Dréman.*“³⁴ Plachta byl po přečtení tohoto lístku jako opářený, stále si nevěřil a navíc se styděl, že jako návštěvník chodil často do Tylova i Národního divadla, ale k Burianovi mockrát nešel. Bylo to dle Plachty způsobeno především jeho finančními možnostmi, tak drahé tehdy představení s Burianem bylo. Plachta se tedy setkal s Drémanem a nastalo známé přesvědčování k vystoupení. Plachta tvrdil Drémanovi, že paní Acetylénová ob stojí v hospodě, ale u Buriana si s ní netroufá vystoupit. Dréman se ho snažil uklidnit a přesvědčit, ale bylo to obtížné. Plachta k tomu říká: „*Zkrátka Dréman mi marně dodával odvahy, a teprve když mrzutě prohlásil, že jsem vůl, pochopil jsem, že to se mnou dobře myslí, a dal jsem se odvést do zákulisí nějaké šatny ...*“³⁵ Plachta tedy poprvé vystoupil v divadle Rokoko v Lucerně na Václavském náměstí, kde tehdy od roku 1923 vystupoval Vlasta Burian. Plachta zde byl s paní Acetylénovou opět úspěšný a s lehce modifikovanými texty s ní zde vystupoval až do roku 1925, kdy Burian z Rokoka odešel. Tehdy, v září 1925, si Burian otevřel vlastní divadlo v Adrii na Václavském náměstí.³⁶

V roce 1925 si Plachtu pozval Karel Hugo Hilar, šéf činohry Národního divadla, na zkoušky připravované činohry *Blažena a Beneš, aneb Mnoho povyku pro nic* od Williama Shakespeara. Zdálo by se, že to bude pro Plachtu životní šance, avšak nakonec to dopadlo jinak. Plachta se zúčastnil zkoušky, na které byl požádán o komiku nohou, čemuž se Plachta bránil a pronesl, že by tedy mohl nechat ve zkušebním sále nohy a odvalit se domů. Nakonec vše musel zachránit jeho kamarád Saša Rašilov, který se začal jeho výstupu hlasitě smát, čímž upoutal pozornost Hilara. Ten se ho zeptal, čemu se tak směje a po jeho odpovědi, že Plachtovi, Hilar pochopil, že přestřelil. Jindřich Plachta tedy v Národním divadle skutečně vystoupil ve dvou nebo třech reprízách, ale když si šel pro honorář, zjistil, že za první hostování v Národním divadle se nic

³⁴ PLACHTA, J., *O lidech nešikovných*, s. 183

³⁵ Tamtéž, s. 186

³⁶ TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 45-51

neplatí. Plachta tedy napsal do divadla, že „... *on nemůže dělat mnoho povyku za nic...*“³⁷ Tímto dopisem skončilo Plachtovo angažmá v Národním divadle na dalších více než 20 let.³⁸

Roku 1927 se Plachta vrátil do divadla k Vlastovi Burianovi, které do května 1928 sídlilo v Adrii a poté se přestěhovalo do Švandova divadla na Smíchov. Plachtovi se na jednu stranu u Buriana líbilo, byla tam spousta dobrých herců a i finančně byl Burian poměrně štedrý. Na druhou stranu byl podle Buriana jediným velkým komikem v divadle on sám a ostatní mu měli pouze „nahrávat“ na jeho komiku. Říká se, že se Plachta jednou na jevišti blýskl vlastním vtípem, čímž si vysloužil smích a potlesk obecnstva, avšak po představení si ho Burian pozval k sobě a řekl mu: „*Pane, na srandu jsem tady já, a nikoliv nějaký pan Šolle!*“³⁹ V Burianově divadle hrál v té době s Plachtou také Jaroslav Marvan, který toto období ve své knize popsal tak, že nikdo z herců předem nevěděl, co mu Burian na jevišti udělá a kdy ho přivede do nesnází. Na druhou stranu Plachta se prý dovedl znamenitě bránit a Burian nevěděl, jak na něj. Marvan zároveň popisuje, že Burian nerad zkoušel a cvičil, ale mnohem raději improvizoval. Jednou se ho prý také po dvou jednáních ptal, co budou vlastně hrát v tom třetím. Zkoušet a cvičit tak museli ostatní herci a Burian z toho pouze těžil. Lze tedy říci, že pracovat pod Burianem muselo být velice obtížné. Možná právě z výše naznačených důvodů se po sezóně 1928/1929 Plachta rozhodl od Buriana odejít a nastoupil v Osvobozeném divadle u Voskovce a Wericha.⁴⁰

Plachta před sezónou 1929 – 1930 dostal z Osvobozeného divadla nabídku na angažmá a byl nabídkou Voskovce a Wericha polichocen. Plachta sice, jak bylo jeho zvykem, dlouho váhal, ale nakonec nabídku přijal a do Osvobozeného divadla přešel. Dostal na tehdejší dobu velmi dobrou mzdu 2000 Kčs měsíčně. Zároveň se Osvobozené divadlo tehdy právě přestěhovalo z Adrie do nové budovy U Nováků, což byl tehdy nový obchodní palác ve Vodičkově ulici, kde bylo hlediště pro 800 až 1000 lidí a celkově byla tato scéna nejmodernější pražskou scénou té doby. Na druhou stranu však byly náklady na provoz takové scény poměrně vysoké a na každé hrané představení muselo přijít

³⁷ TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 65

³⁸ DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 21-22
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 65-66

³⁹ DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 20

⁴⁰ HOŘEC, P., *Jaroslav Marvan nejen o sobě*, s. 60-70
TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 101-107
DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 20-22

alespoň 80% kapacity sálu, aby nebylo představení ztrátové. Spolu s Plachtou přišel do Osvobozeného divadla také Ferenc Futurista, který byl také komikem, ale odlišného založení než byl Plachta, Voskovec nebo Werich, a proto se na tuto posilu snesla na začátku vlna kritiky. V této sezóně se Osvobozenému divadlu celkově příliš nedařilo, v říjnu přišel „černý pátek“ a i když tento problém nastal v Americe, ovlivnil postupně celý svět a měl vliv také na Osvobozené divadlo. První Plachtovo představení v Osvobozeném se jmenovalo *Líčení se odročuje* a skončilo neúspěchem, kdy po pouhých 37 reprízách a 2 měsících muselo skončit. Poté přišlo představení *Fata morgána*, na které Voskovec s Werichem vsadili tak trochu z nutnosti. Představení *Líčení se odročuje* neslavilo úspěch a V+W nebyli v tak krátkém čas schopni napsat další podobně rozsáhlé představení. Z těchto důvodů vzniklo představení *Fata morgána*, které se zaměřilo na jednoduchou komiku, a ve kterém Plachta vystupoval s Futuristou, Voskovcem i Werichem. Toto představení si již získalo úspěch u diváků i divadelních kritiků a Osvobozené divadlo dokázalo finančně stabilizovat. Podle kritiků se navíc právě v této sezóně v Osvobozeném divadle vytvořil inscenační styl, který později charakterizoval velkou část tvorby tohoto divadla. Plachta tedy napomohl Osvobozenému divadlu nalézt svůj styl, avšak také Osvobozené divadlo pomohlo Plachtovi, protože na rozdíl od angažmá u Buriana zde mohl volně tvořit, rozvíjet své nápady a nemusel být pouhým nahrávačem vtipů. V Osvobozeném divadle měl tedy Jindřich Plachta tvůrčí volnost, klid, i dostatečné finanční zajištění, ale přesto se brzy rozhodl divadlo opustit. Přestoupil do divadélka Rokoko, které bylo o několik úrovní níže. Důvod tohoto přestupu nelze jednoznačně určit, ale historické prameny se přiklánějí k tomu, že se zde opět projevila Plachtova nedůvěra v sebe sama. Plachta byl v divadle Vlasty Buriana vždy ten druhý, nikdy nemohl být prvním, protože by to Burian kvůli své ješitnosti nikdy nepřipustil. V Osvobozeném divadle měl Plachta podobný pocit, že je až za Voskovcem a Werichem, i když oni mu to nikdy nedali najevo. Možná právě proto odešel do malého divadélka, kde se mohl stát konečně ústřední hvězdou. V divadélku ale pobyl pouze krátkou dobu a již na sezónu 1930-1931 opět přestoupil, vrátil se zpět do divadla Vlasty Buriana.⁴¹

Zde to již Plachta znal, věděl co očekávat a zároveň zde herci nebyli tak vytížení, protože se zde méně zkoušelo a nazkoušené hry se hrály dlouhou dobu, což Plachtovi

⁴¹ SCHONBERG, M., *Osvobozené*, s. 90-136

DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 22-25

TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 125-130

zřejmě vyhovovalo, protože se mohl více věnovat filmové tvorbě. Za toto období natočil 18 filmů, jenže Burian jich natočil pouze 10, a i když v nich hrál spíše větší role, Burian na Plachtu žárlil a jejich vztah nebyl dobrý. Toto bylo pravděpodobně důvodem, proč Plachta v roce 1933 z divadla Vlasty Buriana opět odešel.⁴²

Divadel, která byla dostatečně kvalitní a kam mohl Plachta jít, nebylo v Praze mnoho a není velkým překvapením, že si zvolil opět Osvobozené divadlo. Většina odborníků se shodovala, že do tohoto divadla patří. Plachta zde hrál mnoho rolí, Voskovec s Werichem byli rádi, že u nich hraje a dávali mu poměrně dost prostoru. Hrál například v revui *Osel a stín*, kde dostal roli Hipodroma. Dále hrál Plachta ve hře *Nebe na zemi*, ze které byli diváci nadšeni, avšak kritici nikoliv. Přesto recenze Píši, největšího kritika této hry, chválila Plachtův herecký projev. Některé role, jako například role ředitele Harta ve hře *Rub a líc*, mu byly napsány přímo na tělo. Zároveň měl v tomto divadle i několik dobrých přátel, a také Voskovec s Werichem s ním byli spokojeni. Werich ve svých pamětech zmínil, že Plachta byl skvělý komik, na jevišti zaimprovizoval, dosáhl komického efektu, ale již ho nedokázal příště zopakovat. Každé Plachtovo představení tedy bylo originální a jeho komika byla vždy improvizovaná. I přesto, že Plachta byl v Osvobozeném divadle oblíbený, úspěšný a dostával hodně rolí, rozhodl se v roce 1937 Osvobozené divadlo opět opustit. Důvodů k tomuto odchodu mohl být víc. Jeho herecký projev se stále zlepšoval a individualizoval, čímž se přibližoval ústřední komické dvojici V+W. Zároveň musel Plachta hrát každý den v týdnu a v sobotu a neděli ještě navíc odpoledne, což muselo být náročné. Možná chtěl Plachta dále zdokonalovat své herecké umění, rozvíjet se a v Osvobozeném divadle už se mu žádný další postup nenabízel. V každém případě však Plachta v roce 1937 přestoupil do operety Tylova divadla v Nuslích.⁴³

V Tylově divadle hrál Plachta v rolích, které jako by byly napsány přímo pro něj a měl zde podle dobového tisku přímo senzační úspěch, jako například v operetě J. Stelibského *Byli jsme a budem*. Ani v tomto divadle však Plachta nevydržel příliš dlouho a již po sezóně 1937/38 přešel do divadla u Nováků a posléze do angažmá ve Velké operetě. Nevydržel dlouho ani ve Velké operetě, protože vedení zvalo

⁴² TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 89-92
DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 25-26
HOŘEC, P., *Jaroslav Marvan nejen o sobě*, s. 60-70

⁴³ SCHONBERG, M., *Osvobozené*, s. 218-219, 332-333
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 110-117
DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 26-27

na představení německé vojáky a těm Plachta hrát nechtěl. Poohlížel se tedy po jiném angažmá a začal hostovat v Uranii v Holešovicích, kde se setkal se svými bývalými kolegy a dostal poměrně zajímavé role. I přesto však měl Plachta stále angažmá nadále ve Velké operetě. V roce 1941 však vzniklo v podzemí hotelu Ambassador nové divadlo pojmenované „Nezávislé divadlo“. Tento soubor měl být pokračováním divadla D41 E. F. Buriana, ale z důvodu nedostatku financí se do repertoáru přidávaly kýčovité detektivky a veselohry. Zároveň se zde musely hrát nařízené německé konverzační hry. Do tohoto divadla však postupně přišlo několik mladých umělců, kteří si v roce 1943 prosadili rozšíření repertoáru osobitými úpravami klasických her, které upravoval Jindřich Honzl. V těchto inscenacích však potřebovali také dobrého komika, a proto oslovili Jindřicha Plachtu, který toto angažmá přijal jako výzvu a začal zde hostovat. Plachta zde hrál přesně to, co mu vyhovovalo nejvíce a také diváci si ho zde našli a chodili sem především na něho. Z těchto důvodů se po nějakém čase Plachta rozhodl odejít trvale z Velké operety a přijmout stále angažmá v Nezávislém divadle. Domluvil zde angažmá také Aleně Vančurové, dceři Vladislava Vančury, kterého popravili nacisti, a také svému synovi Zdeňkovi, kterého přijali na místo inspicienta a herce epizodních rolí.⁴⁴

Když válka skončila, vzniklo v Praze několik nových divadel, přičemž z jednoho z nich dostal Plachta nabídku angažmá v nově vzniklém souboru, kterou ihned přijal. Tak se Jindřich Plachta stal v roce 1945 hercem Divadla 5. května. Činohru v tomto divadle vedl Antonín Kurš, který měl poměrně megalomanské plány, a tak angažoval více než 40 herců, přičemž se snažil vytvořit lidové divadlo. Hned v prvním představení, *Železný potok* dokonce Kurš angažoval 120 účinkujících. Premiéra tohoto představení byla již v červnu 1945 a kritici oceňovali především Vítězslava Vejražku v jedné z větších rolí a poté několik herců epizodních rolí včetně Jindřicha Plachty, který zde hrál jednoho z vojáků. Po prvotním nadšení nastaly v Divadle 5. května první problémy. Divadlo mělo velké hlediště, které nezvládalo zaplnit. Dalším problémem byl počet angažovaných herců, přičemž pro některé herce nebyly vhodné role. Herci proto chodili do divadla pouze pro výplatu, což dobré herce neuspokojovalo, a tak postupně odcházeli do jiných divadel. Plachta však v divadle zůstal, pravděpodobně ho lákalo hraní pro široké masy lidí, které by do běžného divadla nepřišly. Na druhou stranu ani Plachta příliš nehrál, protože pro něho nebyly vhodné role. Dostal sice jedno představení na míru,

⁴⁴ NÁRODNÍ DIVADLO, *Jindřich Plachta*

DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 27-28, 33

TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 117-118, 130-132

jednalo se o situační frašku *Živý nebožtík*, ale zrovna toto představení se pro Plachtu až tak nehodilo, takže v něm příliš nezářil. Následně Plachta hrál ještě v dalších představeních, občas také výjezdních, avšak cítil, že to není ono, a že potřebuje více hrát. V té době se začalo v republice tvořit tzv. „Vesnické divadlo“. Jednalo se v podstatě o různé skupiny herců, které vyjížděly do různých vesnic a hrály všem „obyčejným“ lidem. Plachta se s Divadlem 5. května dohodl, že jedno takové divadlo vytvoří, a tím vzniklo Divadlo pod Plachtou.⁴⁵

Divadlo pod Plachtou tedy nebylo ve skutečnosti samostatné divadlo, jednalo se spíše o zájezdovou skupinu herců Divadla 5. května, která hrála po různých vesnických hospodách a sokolovnách. K Plachtovi se přidávalo poměrně velké množství herců, a také představitelé Divadla 5. května ho podporovali, protože alespoň zaměstnal herce, pro které toto divadlo aktuálně nemělo využití, a zároveň divadlu pomohl z nelehké ekonomické situace. Divadlo pod Plachtou mělo na vesnicích úspěch a například jen za období od února do října 1946 sehrálo 70 představení. Stěžejními členy tohoto souboru byl Plachta a také František Kovářik. Plachta byl v Divadle pod Plachtou pravděpodobně spokojený, hrál pro obyčejné lidi, což měl asi nejradši a jeho kolegové byli podobně zaměření, protože velká sláva se takovýmto výjezdním hraním získat nedala a nebylo to ani příliš prestižní. Herci tak byli v tomto divadle pouze proto, že to tak vnitřně cítili a považovali za správnou věc. Divadlo pod Plachtou však muselo skončit v polovině roku 1948, když ukončila činnost činohra Divadla 5. května, pod kterou Plachtovo divadlo spadalo.⁴⁶

Plachta byl tedy bez angažmá, ale nabídky na sebe nenechaly dlouho čekat a Plachta přijal zdánlivě tu nejlepší, kterou bylo Národní divadlo. Plachta již jednou v Národním divadle účinkoval, avšak odešel poměrně záhy, protože nebyl spokojen. Přesto se však rozhodl vrátit, a tak zde v sezóně 1948/49 působil. Hrál zde například roli pana France v představení *Lucerna*. Kritika Plachtu v tomto představení poměrně chválila, ale ten byl zvyklý na mnohem více rolí a větší kontakt s divákem. Z tohoto důvodu byl Plachta v Národním divadle nespokojený, k čemuž snad přispělo také jeho chatrné zdraví, které ho trápilo již v průběhu války.⁴⁷

⁴⁵ TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 160-164
DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 40-44

⁴⁶ DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 40-44
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 164-177

⁴⁷ TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 177-178
DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 44-48

V této době dostal Plachta nabídku na angažmá v nově vzniklém Divadle československé armády (dříve Vinohradském divadle). Tu Plachta přijal a opustil Národní divadlo. V Divadle československé armády hrál Plachta například Bonifáce v představení *Jiříkovo vidění*, dále krejčího Poláka v představení *Jan Hus*, také roli domovníka v představení *Horoucí srdce* a několik dalších. Jak již bylo u Plachty zvykem, ani v tomto angažmá nepobyl příliš dlouho. V tomto případě, však nebyl jeho odchod veselý kvůli přestupu do lepšího angažmá, byl smutný, protože Jindřich Plachta 6. listopadu 1951 po dlouhé nemoci zemřel.⁴⁸

2.2 Filmová kariéra

Jindřich Plachta miloval divadlo, avšak měl rád také film a chodil do kina na nejrůznější filmy. Například měl velmi rád Charlieho Chaplina, u kterého se nejspíše i inspiroval jeho gesty, mimikou a pohyby těla. Plachtova filmová kariéra začala počátkem 20. let 20. století, kdy si pravděpodobně zahrál v několika filmech jako komparzista. První opravdová filmová role přišla v roce 1926. Karel Lamač, tehdy známý filmový herec, režisér i scénárista, si v dubnu založil svůj filmový ateliér a rozhodl se filmově zpracovat Haškův román *Dobrý voják Švejk*. Právě do tohoto filmu Lamač angažoval také Plachtu, který zde hrál rakouského vojáka, který vede Švejka k výslechu. Jednalo se sice o malou, epizodní roli, avšak v Plachtově podání to byla role velmi výrazná. V témže roce Plachta účinkoval ještě v dalších pěti filmech, avšak jednalo se zpravidla o malé role, konkrétně ve filmech: *Falešná kočička – raněný na nosítkách*, *Pantáta Bezoušek - penzista*⁴⁹, *Prach a broky – lesní Adjunkt Cvrčala*, *Otec Kondelík a ženich Vejvara - nový podnájemník Josef Pajtlšmíd*⁵⁰, *Loupežníci na Chlumu – loupežník*. Role podnájemníka měla velkou odezvu u diváků a mohla se stát osudnou pro Plachtovo další setrvání v úřadě. Ve filmu *Otec Kondelík a ženich Vejvara* ho totiž poznal jeho nadřízený v úřadě, naštěstí pro Plachtu však nemohl uvěřit, že by Plachta mohl předvést takový výkon a tedy že je to on. V roce 1927 pak Plachta hrál ve dvou dalších filmech, konkrétně: *Milenky starého kriminálního – komorník Kristián*, *Pražský kat – posel lupičů*. Tyto epizodní role však Plachtu příliš neuspokojovaly a navíc žil stále ve strachu, že mu na jeho divadelní i filmovou kariéru přijdou v úřadě a bude vyhozen,

⁴⁸ TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 181-182

⁴⁹ LAMAČ, K., *Pantáta Bezoušek*

⁵⁰ NÁRODNÍ FILMOVÝ ARCHIV, *Filmový přehled*

což si tehdy jako čerstvý otec druhého dítěte nemohl dovolit.⁵¹

Roku 1929 se pak objevil mladý režisér Carl Junghans s filmem *Takový je život*. Tento němý film měl být jiný, než filmy té doby a Junghans měl problém nalézt producenta, kterým se nakonec stal Theodor Pištěk. Plachta dostal v tomto filmu roli krejčího, a ačkoliv byl film komerčně propadákem, umělecky byl velmi kladně hodnocen a Plachta svým výkonem v tomto filmu nastartoval svou opravdovou hereckou kariéru, protože po tomto filmu již dostával spíše větší role. Také se říká, že právě díky vystoupení v tomto filmu, získal později hlavní roli profesora Kleče ve filmu *Před maturitou*.⁵²

Po návratu do divadla Vlasty Buriana měl Plachta více času věnovat se filmu. Burian si zároveň rád bral své herce i do svých filmů, protože je znal a věděl co od nich očekávat, avšak tak jako v divadle, i ve filmu musel být hlavní postavou vždy Burian. Podle vzpomínek Jaroslava Marvana však Burian velmi žárlil, pokud jeho herci hráli ve filmech, kde on nehrál. Marvan dokonce popisoval příhodu, kdy odjel na natáčení do Francie. Burian mu tento výjezd, jakožto ředitel divadla, povolil. Najednou však Marvan obdržel ve Francii telegram, že se má neodkladně vrátit do Prahy. Zde zjistil, že jeho epizodní roli hrál Jindřich Plachta, který se Burianovi nelíbil, a proto byl Marvan povolán zpět. Podle Marvanova popisu se však jednalo o schválnost ze strany Buriana. Plachta tak nebyl v lehké pozici a navíc v období svého účinkování u Buriana (1930-1933) hrál v osmnácti filmech, přičemž Burian ve stejném období pouze v deseti. Burian s Plachtou se před kamerou v této době setkali pouze ve čtyřech filmech a Burian byl proti Plachtovi podle mého názoru zaujatý, protože později s ním již nehrál.⁵³

Jedním z filmů, ve kterých Plachta hrál v tomto období, byl film *C. a k. polní maršálek* (1930), ve kterém ztvárnil postavu nadporučíka Hofera. V tomto snímku exceloval Burian a Plachta, který zde měl spíše menší roli, zdánlivě poněkud zapadl. Burian zde hrál hlavní roli falešného polního maršálka, který přijíždí na inspekci. V jeho výrazu je vidět velmi výrazná mimika a gesta rukou. Zároveň je také slyšet jeho častá změna barvy a tónu hlasu. Plachta zde hraje menší roli, avšak lze vyzorovat společné rysy jejich hereckého stylu. Bližší informace ke srovnání obou herců jsou popsány v kapitole 3.1. Dále hrál Plachta v témže roce ještě v několika dalších filmech, ovšem jednalo se spíše o menší role. Větší roli Plachta získal ve filmu *To neznáte hadimršku*

⁵¹ TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 74-78

⁵² TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 83-84

⁵³ HOŘEC, P., *Jaroslav Marvan nejen o sobě*
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 89-95

(1931), kde hrál sluhu Jiřího Zlatníka. V tomto filmu hrál hlavní roli opět Burian, avšak i Plachta byl hodnocen pozitivně.⁵⁴

Obrázek 2: Jindřich Plachta (vpravo) s Vlastou Burianem ve filmu *To neznáte hadimršku*.⁵⁵

V témže roce 1931 hrál Plachta ještě ve filmu *Muži v offsjdu*, kde sehrál malou, ale výraznou roli krejčího a byl kritiky hodnocen velmi pozitivně, i když více pozornosti upoutal svou hlavní rolí Hugo Haas. V roce 1932 pak Plachta hrál svoji životní roli ve filmu *Před maturitou*, kde hrál roli profesora Kleče. Před natočením tohoto filmu se hovořilo o tom, že je chybou angažování Plachty do této role, protože byla velmi odlišná od všech jeho předchozích, avšak tvůrce filmu Vladislav Vančura Plachtu dobře znal a o jeho účinkování zde byl přesvědčený. Po natočení filmu se ukázalo, že to bylo velice dobře a veškerá kritika hodnotila Plachtův výkon pozitivně, někteří dokonce říkali, že to byl jedinečný herecký počin.⁵⁶

⁵⁴ DVORÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 28-31
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 93-98
LAMAČ, K., *C a K polní maršálek*

⁵⁵ ČSFD, *Československá filmová databáze*, Dostupné z: <https://www.csfd.cz/>

⁵⁶ DVORÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 28-31
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 93-98

Obrázek 3: Jindřich Plachta (vlevo) ve filmu *Muži v ofsajdu* s Theodorem Pištěkem.⁵⁷

V dalších letech hrál Plachta v mnoha filmech, kde ztvárnil zpravidla menší role, o kterých se kritika příliš nezmiňovala, ale divákům se líbily. Když už si zahrál charakternější roli, kritika ho zpravidla chválila, a to i v případě filmů, které kritika jako celek kritizovala. Zajímavostí z tohoto období byl film *U nás v Kocourkově* (1934), ve kterém hráli herci z Osvobozeného divadla v čele s Werichem, a Plachta zde sehrál jednu z rolí. Z filmů, ve kterých vysloveně zazářil, bych uvedla film *Naši furianti* (1937), kde se blýskl v roli invalidního vysloužilce Valentina Bláhy. Dále byl Plachta velmi výrazný ve filmu *Cesta do hlubin študákovy duše* (1939), kde sehrál roli profesora Matulky a jeho herecký projev v tomto filmu byl označen kritikou za jeden z nejlepších jaké, kdy předvedl. V některých publikacích se dokonce uvádí, že tato role byla Plachtovou vůbec nejlepší. Plachta tedy v tomto filmu uspěl a to i přes obtížné podmínky jeho vzniku po nacistické okupaci Československa. A tento film měl úspěch i celkově, protože od jeho uvedení 31. října 1939 ho za necelých 14 dnů vidělo téměř 50 000 diváků.⁵⁸

⁵⁷ ČSFD, *Československá filmová databáze*, Dostupné z: <https://www.csfd.cz/>

⁵⁸ TAUSSIG, P., *Filmový smích Jindřicha Plachty*
SCHONBERG, M., *Osvobozené*, s. 239
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 99-110

Obrázek 4: Jindřich Plachta (vlevo) ve filmu *Cesta do hlubin študákoví duše*.⁵⁹

Za války zažíval český film složité období. Největší české filmové ateliéry byly vyvlastněny nacisty (Barrandovské ateliéry a Hostivařské ateliéry). V případě Barrandovských ateliérů byl jejich hlavní akcionář donucen k jejich prodeji, takže se svým způsobem jednalo také o vyvlastnění, byť formálně šlo o prodej. Také výrobní a distribuční firmy byly ovládnuty nacisty, a tak pro český film zůstaly pouze Lucernafilm a Nacionalfilm. Český film zároveň podléhal přísné cenzuře, proto se postupně točilo stále méně filmů. Jindřich Plachta spolupracoval s Lucernafilmem i Nacionalfilmem a v období protektorátu natočil celkem 25 filmů, což je obdivuhodné číslo, uvážíme-li že Plachta nebyl podporovatelem nacismu, ba právě naopak. Pokud se podíváme na několik příkladů, kde Plachta vynikl, můžeme zmínit film *Konečně sami* (1940), kde Plachta ztvárnil epizodní roli zloděje Máčka, avšak i v této nevýznamné roli natolik zazářil, že se o něm zmiňuje kritik, který uvedl: „z ostatních představitelů vyniká Jindřich Plachta svým vynikajícím a životným uměním“, tento film byl však úspěšný i jako celek a dokonce získal ocenění na I. Filmových žních ve Zlíně. Dalším Plachtovým významným filmem byl film *Druhá směna* (1940), ve kterém hrál roli havíře Jančara. Také ve filmu *Advokát chudých* (1941) se blýskl Plachta v roli hokynáře Marvana. Film samotný však byl spíše kritizován a pouze Plachta v něm byl kritiky oceněn. Za poslední dvě zmiňované role také Plachta získal „Národní cenu 1941“. Zůstává otázkou, zda cenu vnímal jako ohodnocení své práce, či spíše jako cenu udělenou protektorátní vládou, která kolaboruje s nacisty, a tedy zda byl za cenu rád, či zda ji pouze musel přijmout. Dalším jeho významným filmem byly *Nebe a dudy* (1941), kde byl opět oceněn kritiky za předvedenou roli lomařského nádeníka Fábery. Dalším významným

⁵⁹ ČSFD, *Československá filmová databáze*, Dostupné z: <https://www.csfd.cz/>

filmem byl pro Plachtu film *Karel a já* (1942), ve kterém hrál titulní roli fiakristy s koněm Karlem. Možná nejvýznamnějším Plachtovým filmem tohoto období byl film *Městečko na dlani* (1942), který byl produkován firmou Nationalfilm. Plachta v něm ztvárnil postavu obecního blázna Janka Pudeše, který sice neměl být hlavní postavou filmu, ale po skvělém ztvárnění Jindřichem Plachtou se jí stal. V průběhu natáčení tohoto filmu také došlo na jaře 1941 k zatčení Plachtova kolegy Karla Hašlera gestapem. Hašler strávil noc v cele, druhý den byl vyslechnut a prozatím propuštěn, avšak později, v září 1941, si pro Hašlera přijelo gestapo na natáčení znovu a odvezlo ho opět k výslechu. Tentokrát už se Hašler zpět nevrátil a později se zjistilo, že byl poslán do koncentračního tábora Mauthausen, ve kterém zemřel v prosinci 1941. Důvod zatčení Hašlera není jednoznačný, ale všeobecně se většina historiků přiklání k názoru, že byl udán režisérem filmu Václavem Bínovcem. Plachta sám byl po natáčení scény, v níž umírá jeho postava, převezen sanitkou do nemocnice kvůli zdravotním problémům.⁶⁰

Obrázek 5: Jindřich Plachta ve filmu *Městečko na dlani*.⁶¹

Problémy se zdravím přetrvávaly i nadále, a proto v dalším roce 1943 byly v kinech uvedeny pouze dva filmy s Jindřichem Plachtou, konkrétně *Barbora Hlavsová*

⁶⁰ MOTL, S., *Mraky nad Barrandovem*, s. 47-53, 98-103

DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 33-35

TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 195-211

⁶¹ ČSFD, *Československá filmová databáze*, Dostupné z: <https://www.csfd.cz/>

a *Žiznivé mládí*. V obou filmech Plachta i přes své zdravotní problémy opět vynikal. V roce 1944 bylo do kin uvedeno celkem 9 filmů a Plachta hrál v 6 z nich, což je velký úspěch, navíc když měl stále podlomené zdraví. V tomto roce byla Plachtovou největší rolí postava domácího Josefa Houbičky ve filmu *U pěti veverek* (1944). Plachta v tomto roce sice přímo neosnil, ale rozhodně nezklamal a kritika jeho filmů byla spíše mírně nadprůměrná. V roce 1944 hrál Plachta ještě ve filmu *Prstýnek*, který byl však uveden do kin až v roce 1945 a jehož natáčení bylo záměrně zdržováno, aby herci nemuseli pracovat jako totálně nasazení v poslední fázi války.⁶²

Po skončení války byl prvním dílem s Plachtou film *Řeka čaruje*, který se začal natáčet již za okupace. Jeho výkon v tomto filmu nedosáhl obvyklých kvalit. Plachta poté hrál v dalších filmech, které už byly lepší a opět měl úspěch, avšak film, od kterého měl sám Plachta velká očekávání, se teprve začínal připravovat. Tento snímek režirovaný Bořivojem Zemanem se jmenoval *Pan Novák* a Plachta se podílel na jeho scénáři. Plachta zde sehrál roli úředníka Nováka, kterou si nejspíše napsal přímo na sebe. Svým způsobem byl pan Novák podobný paní Acetylénové, se kterou slavil dříve Plachta takový úspěch v divadle, a tento film byl také úspěšný, i když ne více než Plachtovy dřívější nejlepší filmy. Po tomto filmu hrál Jindřich Plachta ještě ve filmu *Zvony z rákosu* (1950). Tento film by byl jedním z mnoha Plachtových filmů, o kterých by ani nemělo smysl se zmiňovat, kdyby nebyl Plachtovým posledním filmem. V létě 1951 ještě Plachta navštívil s několika dalšími filmaři Sovětský svaz, ze kterého se podle dostupných pramenů vrátil přímo nadšený a plný obdivu k tehdejšímu sovětskému lidu. Otázkou zůstává, zda tomu tak skutečně bylo, nebo se spíše jednalo o tehdejší propagandu, která se snažila Plachtovo jméno využít dokonce i tehdy, když 6. listopadu 1951 v nemocnici zemřel. Druhého dne vyšel v Rudém právu Plachtův nekrolog, který byl schován pod několika velkými články o oslavách Velké říjnové socialistické revoluce, které proběhly shodou okolností v den jeho smrti. V tomto článku se uvádí, jaký byl Plachta skvělý herec, ale také skvělý agitátor a podporovatel komunismu, avšak tento text byl poplatný době svého vzniku a nelze mu zcela věřit.⁶³

⁶² MOTL, S., *Mraky nad Barrandovem*, s. 47-53, 98-103

DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 33-35

TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*, s. 195-211

⁶³ TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 178-180, 182

DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 56

RUDÉ PRÁVO, *Výtisk ze dne 7.11.1951*, s. 8

2.3 Spisovatelská kariéra

Již v začátcích divadelní kariéry, když přišel poprvé do Prahy a začal vystupovat v kabaretech, vystupoval s paní Vůněslavou Acetylénovou, kterou sám napsal. V tomto období tedy můžeme začít hovořit o Jindřichu Plachtovi – spisovateli.

Texty o paní Acetylénové jsou také zároveň jedním z Plachtových nejznámějších děl. Plachta si tuto postavu vymyslel jakožto pražskou pavlačovou drbnu a následně tuto postavu využíval při psaní svých ostatních děl, kde zpravidla humornou formou popisoval nějaké její problémy, příhody a peripetie. Na ukázkou zde uvádím jednu z povídek s názvem: *Paní Acetylénová na výstavě*:

„...Neměli jsme kam jít, v biografech taky nic napínavého nehrajou, i povídá paní indifferenční radová Povlikačková vod nás z domu: „Jářku což, paní Acetylénová, abychom se taky koukly na tu vejtavu toho umění v tom Mánesu naproti tomu Diencrhoferovému-hanavskému pavilónku?“ Byli jsme celá naše rodina, a řeknu vám, že je to zajímavý, když si tak člověk pomyslí, tři sta let jsme trpěli, a teprve sto let malujem. Dostali jsme taky ten katalog, abych se doveděla, co vlastně chtěla ta naše secese původně vymalovat. Jsou tam krásný věci a je to radost se podívat na takovýho Hynase, voni jsou ty jeho ženský takový čistotný, nebo ten Mařák, když člověk uváží, že von krom toho ještě zpívá v Národním a do gramofonu, tak je to vobdivuhodný. Škoda že ta Kavanová tam nic nevystavovala. Muj je v umění nůma, von se nedovede tak uchvátit. Von se mi postavil před takovou Večerní krajinu vod Chittussiho, a kdybych ho nebyla plácla do zad, tak by tam snad byl usnul. To už Tylča naše, ta jeví hnedky zájem, a zvlášť vo zátiší. To vona se zadívá na takovýho Čermáka a hned se ptá: Maminko, začpak jsou ted' kachny, a kolik stojí bažantí a moclipak může košťovat takováhle ryba. Taky jsem se všimla, že von ten Beneš maluje. Prosim vás, řekněte mi, lidi zlatý, kde von se ten člověk k tomu dostane. To aby zrovna maloval po cestě ze Ženevy. Však je to hodně trhavý, ten jeho Hagar a Ismael, je vidět, že sebou vlak moc házel. Prosim vás co je to vlastně, když voni vo některejch tvrdí, že jsou to expres-sionystí. To holt jsou ty naše povahy, hned si nadávat. Nemůžeme přece bejt všichni impres-křest'ani. Lidí tam bylo dost, a já tam zahlídla jednoho zrzavýho. Tak jsem se k němu pustila a vynadala jsem mu, proč dělá ty svý Melancholie tak smutný. Může potom taková ženská udělat štěstí? Ať se koukne na pana Švabinskýho, taky jsou ty jeho ženský zrzavý, ale, pane, není na nich vidět žádná podvýživa. Von jim ubere rači na šatech, ale zato jim dá rači najíst a napít. Pak se nemusí bát, že mu tam u jezu nastydnou. Ty Preislerovo milenci jsou mezi Brožíkovejma a Nechlebovejma náký smutný. Tak pročpak si nenajdou lepší byt. Ten Filla s tím

Kremličkou, to musí bejt nepořádný lidi. Dyž už chtějí mít ty vobrazy čistý, pročpak to plátno nesmejou pořádně. Někde to tak vodflinkli, jen tak halabala to utřeli, a místama je znát tolik barvy, že každej musí poznat, že tam byl vobraz. Byli jsme potom s paní Šlemrovou dole v kavárně, ale nepochutnala sem si. I povídám vrchnímu: Zavolejte mi pana Mánesa, a řekla sem mu: Milej pane šéf, to nejde jenom malovat si vod jitra do večera. Kavárna, to je jiný kafe než ateliér. Tak potom nám přinesli větší hrnky a jako zákusek nám podali Zátíší s koblihami od Navrátila. Můj to sněd i s rámem.“⁶⁴

Tato povídka podle mého názoru dokonale ilustruje povahu paní Acetylénové, která je představena jako typická česká maloměšťáčka odhodlaná bez sebemenší znalosti hodnotit jakoukoli situaci. Charakterizuje ji způsob vyjadřování, hovorová čeština, deformace slov (viz. *katalož*) nebo deformace jmen (viz. *Dienrchoferovému-Dientzenhoferovému*). O jejím přístupu k umění vypovídá i scénka, při níž posuzuje účast rodinných příslušníků (viz. *Muj je v umění ňůma, von se nedovede tak uchvátit. (...) To už Tylča naše, ta jeví hnedky zájem, a zvlášť vo zátíší. To vona se zadívá na takovýho Čermáka a hned se ptá: Maminko, začpak jsou teď kachny, a kolik stojí bažanti a moclipak může košťovat takováhle ryba.*) Paní Acetylénová je však mezi diváky oblíbená i pro svoji empatii a zájem o své bližní. (viz. *Prosim vás co je to vlastně, když voni vo některejch tvrdí, že jsou to expres-ionystí. To holt jsou ty naše povahy, hned si nadávat.*) Návštěva výstavy je samozřejmě ukončena posezením v kavárně, kde se již plně projevuje nezájem hlavní hrdinky o moderní umění, před nímž dává přednost pořádnému občerstvení (viz. *I povídám vrchnímu: Zavolejte mi pana Mánesa, a řekla sem mu: Milej pane šéf, to nejde jenom malovat si vod jitra do večera. Kavárna, to je jiný kafe než ateliér. Tak potom nám přinesli větší hrnky a jako zákusek nám podali Zátíší s koblihami od Navrátila.*) Paní Acetylénová provází Plachtu po celou jeho kabaretní kariéru, prožívá s ním vzestupy a pády a reaguje na všechny situace bodrým způsobem ženy z lidu, kterou si diváci oblíbili právě pro její upřímnost a přímočarost. Díky Plachtově věrohodnému ztvárnění našlo mnoho lidí v této postavě své blízké, sousedy nebo známé. To je pravděpodobně také jeden z důvodů úspěchu paní Acetylénové.

Více aktivní v oblasti psaní byl Plachta v období svého angažmá u Vlasty Buriana,

⁶⁴ ŠOLLE, Z., *Na slovíčko s Jindřichem Plachtou*, s. 21-23

což bylo pravděpodobně způsobeno nedostatečným tvůrčím prostorem v divadle, který si Plachta kompenzoval psaním. V této době psal nejrůznější povídky, fejetony, humoresky a další díla.

Podle informací od jeho kolegů a kamarádů bylo jeho touhou stát se spisovatelem, avšak i zde se projevila jeho nesmělost a malá víra ve své schopnosti. Například jeho kolega Wasserman se ve svých vzpomínkách zmiňuje, že jednou po natáčení filmu *Páter Vojtěch* spolu jeli vlakem domů a Plachta se mu svěřil, že by jednou chtěl psát jako Anton Pavlovič Čechov. Pro spisovatele Plachtu byl prvním osudovým člověkem Eduard Bass, se kterým se poprvé setkal v kabaretu Červená sedma. Bass z Červené sedmy později odešel do redakce Lidových novin. Protože se mu Plachtovy fejetony líbily, vyžadoval je od něho, aby je mohl v novinách uveřejnit. V roce 1929 vyšlo Plachtovi v Lidových novinách 12 fejetonů pojmenovaných podle kalendářních měsíců. Dále Plachta přispíval i do dalších novin a časopisů (fejeton *Křižovatky*, fejeton *Večery po kavárnách*, fejeton *Večery na nábreží*, povídka *Jak švec Vočadlo špatně umřel*, a další). Kromě toho pokračoval v tvorbě příběhů paní Acetylenové, které tehdy ilustroval jeho kamarád Josef Lada, a Plachta je postupně vydával v příloze Českého slova. Plachta také vydal rozsáhlou povídku *Blecha z Hollywoodu*, která vyšla v týdeníku Pražský ilustrovaný zpravodaj. Tato povídka byla o dvou blechách se jmény *Taky* a *Zlata*, které v Hollywoodu potkaly slavného psa se jménem *Rin-tin-tin*, zjistily, že se dříve jmenoval Vořech a pochází z Kardašovy Řečice a blecha *Taky* se s ním sprátelila. Později se *Taky* a *Rin-tin-tin* rozhodli odejít zpět domů do Evropy a po dlouhé cestě se jim skutečně podařilo dostat se do Prahy, kde žil *Rin-tin-tin* pod jménem *Baryk* u hostinského na Vinohradech. *Taky* provozovala hokynářství na Žižkově a společně se navštěvovali. Z pohledu čtenářů měl však Plachta jeden velký problém. Nevěřil si! Z tohoto důvodu u každého rukopisu předaného redakci chodíval prosit, aby mu ho vrátili k dopracování, protože ještě není dokončený. Obecně lze říci, že chtěl, aby každý jeho text byl ideální, což ale v reálném světě není možné. Toto je důvod proč nebylo Plachtových textů vydáno a zachováno mnohem více, protože Plachta spoustu svých textů hned po napsání zahodil.⁶⁵

Jedním z textů, které se však dočkaly vydání, byl cyklus *Pučálkovic Amina*⁶⁶,

⁶⁵ VODIČKA, V., *Václav Wasserman vypráví o starých českých filmařích*
TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 71-76
PLACHTA, J., *Hamlet IX. hodnostní třídy*, 84-95

⁶⁶ PLACHTA, J., *Pučálkovic Amina*

který měl obrovský úspěch a stal se vrcholem Plachtovy spisovatelské kariéry. Kniha pojednává o rodině Pučálkovic a jejich příhodách s Aminou.⁶⁷ Tento cyklus byl původně vydáván v Lidových novinách na pokračování, avšak velmi brzy si ho vyhlédli nakladatelé a cyklus byl vydán jako kniha u renomovaného nakladatelství Františka Borového. Kniha byla dokonce tak úspěšná, že Plachtu všichni přesvědčovali, aby napsal pokračování, což Plachta pravděpodobně chtěl, ale již nestihl učinit.⁶⁸

Další poměrně zajímavou postavou vytvořenou Jindřichem Plachtou byl „Martin Člověk“, tato postava vyšla v časopise „Ahoj na neděli“ v rámci seriálu o ní.

⁶⁷ Kniha začíná tím, že Pučálkovic jdou s otcem na procházku, aby jejich matka mohla uklidit. Cestou uvidí odjíždět cirkus a najdou na místě, kde dříve stál, zapomenuté žluté „štěně“. Vzali si ho tedy domů, avšak jejich matka nebyla nijak nadšená. Po menší hádce jejich otec řekl, že to je jen malý pes a až vyroste, mohou ho draze prodat, klidně i za stotisíc franků. Jejich matka mu však odpověděla: „Jdi, ty řečníku, se svými psími stotisíci a piplej se tuhle s dětmi a ne se psy. Já vím, že Vašek teď nesáhne na knihu a bude samá blecha. Je to beztoho nějaká mlíkařská Amina.“ Tak tedy toto „štěně“ získalo jméno Amina. Poté si Pučálkovic mysleli, že ze štěněte vyroste bernardýn. Děti však zjistili, že mu rostou rohy. Pučálka se nedal a řekl, že to je určitě speciální druh bernardýna s rohama, tedy vzácný pes. Od kolegy v práci však následně zjistil, že to je nesmysl. Poté je v knize popsáno několik dalších příhod, z nichž nejdůležitější je až příjezd babičky, které se nezdá, že by Amina byla pes. Amina je přece srnka! Amina však neustále rostla. V březnu odjeli všichni kromě Aminy a pana Pučálky do Přeštic na samotu, aby se děti uzdravily ze své nemoci. Jednoho dne přišel paní Pučálkové telegram v následujícím znění: „AMINA-ZIRAFÁ-STOP-NIC-SE-MI-NESTALO-STOP-PRIJED“. Paní Pučálková se vylekala a myslela si, že Aminu s jejím manželem zranila nějaká žirafa, proto se vydala vlakem do Prahy. Cestou si přečetla noviny a objevila zprávu, že žirafa zachránila panu Pučálkovi život. Tato situace rozvířila zájem novinářů o celou rodinu, který se promítl do několika dalších kapitol. Následně je zde popsána návštěva pana domácího a návštěva pana ministra. Ten navrhoval zřízení zoologické zahrady v Tróji, kde by byla Amina hlavní atrakcí. Než však společně stihli téma probrat, začalo v protějším domě hořet a Amina v průběhu požáru pomohla hasičům. O jejím činu psaly všechny noviny a do jejich ulice začaly proudit davy návštěvníků, kteří chtěli Aminu vidět. Také městská rada začala Aminu řešit a rozdělila se na dva tábory. Jedna část chtěla vytvořit zoologickou zahradu v domě a na zahradě. Druhá část pak chtěla Aminu přestěhovat do zoologické zahrady v Tróji. Dále je v knize popsána otrava Aminy starou kachnou, která jí uvízla v krku. Následovala její operace, při které byla kachna vyjmuta. Po operaci se o Amině znovu psalo a dokonce se na Aminu přijel podívat indický kníže Ja-Ratja-Tra. V průběhu návštěvy probíhala velká hostina a Amině bylo smutno. Rozhodla se poprvé podívat ven. Když se však o to pokusila, nešlo to. Zkusila to tedy ještě jednou, podlahy zapraskaly a Amina stála s celým domem na zádech. Amina se i s domem rozběhla a po chvíli obyvatelé začali zjišťovat, že se něco děje. Někteří chtěli odejít dveřmi, ale místo na chodník, dopadli na trávu na louce, kde se Amina s domem pásla. Amina je však chytla a naložila zpět do domu. Aminu chtěli chytit hasiči, ale spíše ji plašili. Poté se do toho vložil pan Pučálka, hasiče odehnal a přesvědčil Aminu, aby se vrátila i s domem zpátky. Po této příhodě rozhodl stavební rada, že Amina již nikdy nesmí s domem pohnout, jinak na ni pošle vojsko, které ji zastřelí. To rozzlobilo pana Pučálku, který musel být vyveden z úřadu. Venku začal oslovovat kolemjdoucí, aby tomuto zabránili. Postupem času se sešlo tolik lidí, že z toho vznikla demonstrace. Ta byla rozehnána strážníky a vrchní policejní komisař přinesl nařízení, že se všichni obyvatelé domu musí vystěhovat a Amina půjde do zoologické zahrady v Tróji. Dům měl být rozebrán, avšak když přišli zedníci, Amina jim prostě utekla. Představitelé města tak poslali na Aminu pěší vojsko a později i tankový oddíl. Vojáci po Amině pátrali, ale nemohli ji najít. Později vyslali dokonce bombardovací letectvo, které bombardovalo Jirenský les. Les byl spálen, ale Amina se stále nenašla. Ještě později vyslechli vojáci hajného ze spáleného lesa, který jim řekl, že ji viděl ve Vanyšově cihelně. Vojáci ji tedy obklíčili a poslali na ni plynový oddíl. Vojáci Aminu s pomocí slzného plynu zajali a poté ji přesunuli do Tróji. Amina šla celou cestu sama a z toho ji začala otékat noha. V nové zoologické zahradě stála se zavázanou nohou a byla smutná, vyhlížela Pučálkovic rodinu. Pan Pučálka byl však zadržen za urážku městské rady. Nakonec se ale omluvil a následně byl jmenován ředitelem zoologické zahrady v Tróji, kam se i s rodinou přestěhoval.

⁶⁸ TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 76-78

Tato série se od všech jeho ostatních odlišovala svou rozsáhlostí a také tím, že ji Plachta psal v první osobě. Po přečtení lze říci, že Martin Člověk byl v podstatě Jindřich Plachta a Plachta tak v této sérii lehce humorně popsal svůj vlastní příběh. Seriál o Martinu Člověkově však trochu zapadl a dnes je spíše méně známým dílem Jindřicha Plachty.⁶⁹

Po druhé světové válce se Jindřich Plachta vrátil k psaní a začal publikovat v různých časopisech a novinách, psal do Haló novin, a také do Rudého práva. Většina jeho textů z této doby však byla psaná spíše jako jeho zážitky z každodenního života. Plachta psal hodně ironicky, trochu chtěl lidem vštípit své myšlenky socialismu, ale nelze říct, že by přímo agitoval, jeho texty byly stále vtipné a lidé je rádi četli, i když to bylo jiné než dříve. Možná, že tuto změnu u Plachty způsobila válka, možná že tomu byla spíše jeho vleklá a zhoršující se nemoc, v každém případě se ale Plachta trochu změnil. Příliš mnoho jeho textů z tohoto období však již nevzniklo, protože v roce 1951 zemřel.⁷⁰

⁶⁹ PLACHTA, J., *O lidech nešikovných*, s. 205-350

TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 78-80

⁷⁰ TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 181
DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 53-55

3 Jindřich Plachta – člověk

Plachta byl podle dostupných pramenů hodný a charakterní člověk, který by nikdy nikoho nepodvedl a slova jako čest a pravda pro něho hodně znamenala. Zároveň trpěl Plachta nedostatkem sebevědomí, které ho provázelo celým životem, avšak i přesto se neváhal postavit proti zlu, které ho v životě potkalo. Po událostech v roce 1933, kdy byl německým kancléřem jmenován Adolf Hitler, v Berlíně byl zapálen Říšský sněm, a také v Lipsku proběhl soudní proces s údajnými viníky, vydal Plachta v časopise „Ahoj na neděli“ své dílo *Dějepis světa a okolí*, kde satiricky popisuje dění v Německu a otevřeně se staví proti nacismu. Později po nacistické okupaci se Plachta zapojil do odbojové činnosti, což se mu dokonce mohlo stát osudným. Plachta o tomto svém zapojení nikdy nemluvil, avšak podle dostupných pramenů se zapojoval různými způsoby. Jednou Plachta roznášel odbojové tiskoviny, za což ho komunistický odbojář Jan Zika příliš nepochválil. Dokonce mu doporučil, aby toho ihned nechal, protože zrovna on jako známá postava, je při roznášení novin příliš nápadný. Plachta se se Zikou seznámil u svého švagra architekta Hurta, kde Zika přebýval a skrýval se před nacisty. V roce 1941 měl dorazit k Hurtům starý známý, který byl finančním inspektorem, a potřeboval u nich pár dnů přespat. Protože by odmítnutí starého známého bylo podezřelé, musel se Zika na tu dobu přesunout jinam a nabídl se právě Jindřich Plachta, že ho ubytuje u sebe ve vile. Když se Zika přesunul k Plachtovi, přišlo k Hurtům gestapo, které zjistilo, že se tam Zika ukrývá. Když Ziku nenašli, zatkli architekta Hurta i jeho ženu, Plachtovu sestru, a také jeho druhou sestru Helenu, která Zikovi také pomáhala. Při výslechu naštěstí nikdo neprozradil, kde se Zika skrýval, a tak Plachta i Zika unikli zatčení. Zika neměl takové štěstí dlouho a nakonec se v květnu 1942 při útěku před gestapem těžce zranil a později zemřel.⁷¹

Dalším zajímavým příběhem poukazujícím na Plachtovo cítění a charakter je jeho zapojení do protistátní činnosti výukou herectví na tajných hereckých školách, které měly částečně nahradit zavřené vysoké školy. Plachta přednášel na škole divadelní avantgardy shromážděné kolem Jindřicha Honzla, která byla v soukromých prostorách paní Čondlové v Dušní ulici a kam docházelo několik studentů. Později se Plachta občas připojil k Divadélku ve Smetanově muzeu, které nesouhlasilo s okupací. Plachta tam dokonce přivedl i svého syna. I když divadélko podléhalo cenzuře a některé hry byly

⁷¹ BAREŠ, G., *Tři pře Jana Ziky*

MOTL, S., *Mraky nad Barrandovem*, s. 155-156

TUNYS, L., *Jindřich Plachta - Se srdcem na dlani*

zakázány, scházeli se v něm podobně smýšlející lidé.⁷²

Jindřich Plachta se dokonce zapojil i do rozhlasového vysílání, a když za ním po čase přišli, aby dělal rozhlasové skeče pro nacisty, vyhledal Plachta svého doktora Placáka a požádal ho o operaci svých vředů, i když tuto operaci vždy odmítal. Plachta Placákovi prý doslova řekl: „Rozhodl jsem se raději umřít než cokoliv udělat tam pro ty svině“.⁷³ Plachta byl operován doktorem Špačkem, doktor Placák u operace asistoval, a Plachta se tak vyhnul účinkování v těchto prorežimních skečích. Doktor Placák také později vzpomínal, jak Plachtu potkal na poště, jak odesílá peníze mnoha složenkami a zjistil, že Plachta finančně pomáhá mnoha rodinám, které přišly o své živitele - ti byli posláni do koncentračních táborů nebo byli zatčeni. Plachta Placákovi řekl, že všichni jsou dobří a čestní lidé a velcí vlastenci a tak jim musí pomoci. V některých dalších případech také Plachta pomáhal roznášením jídla, jako například v případě syna Ondřeje Sekory, jenž zůstal s manželkou sám poté, co byl otec poslán do pracovního tábora v Německu. Plachta jim nejméně dvakrát kolem Vánoc 1944 přinesl něco k jídlu, přičemž sehnat jídlo v této době nebylo vůbec jednoduché.⁷⁴

Další z Plachtových pravidelných činností byly nedělní schůzky s přáteli u něj doma, kde rozebírali odposlouchané zprávy a situaci na bojištích.⁷⁵

Jednoho dne byl také Plachta pozván na dýchánek do Černínského paláce z úřadu říšského protektora pro Čechy a Moravu. Na dýchánku měl být dokonce přítomen K. H. Frank. Plachtův přítel Antonín Dvořák však popsál, že Plachta pozvánku hodil do Vltavy a na dýchánek nešel. V jiný den zase do filmových ateliérů dorazil kolaborant Emanuel Moravec, protektorátní náčelník školství a osvěty. Moravec si chtěl s herci podat ruku a nechat se při tom vyfotografovat do novin. Všichni herci museli nastoupit do řady a Moravec si s nimi postupně podával ruce. Když se Moravec blížil k Plachtovi, strhl si Plachta nalepovací knír a začal se shánět po maskérovi, za kterým odběhl. Takto se Plachta vyhnul i tomuto ponížení. Dvořák popisuje ještě třetí příhodu, jak v období sovětského obchvatu německých vojsk u Stalingradu Plachta přerušil

⁷² TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 144-147

⁷³ MOTL, S., *Mraky nad Barrandovem*, s. 143

⁷⁴ MOTL, S., *Mraky nad Barrandovem*, s. 142-143

DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 53-55

TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 147-152, 154

⁷⁵ TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 152-155

zkoušku v nezávislém divadle a začal s kolegy oslavovat.⁷⁶

Výše zmíněné informace potvrzují, že Plachtův dobrý charakter je nesporný, a i když směřoval spíše ke komunismu a po roce 1948 komunismus obhajoval, nelze mu upřít, že vždy bojoval za pravdu a čest svou i svého národa. Otázkou zůstává, jak by reagoval na pozdější politický vývoj, kdyby již v roce 1951 nezemřel.

3.1 Herecký styl Jindřicha Plachty

Pokud se na Plachtu podíváme z hereckého pohledu, zjistíme, že začínající herci se na něho dívali s respektem a vážili si ho jako jednoho z velkých herců té doby. Například Plachtův mladší herecký kolega Svatopluk Beneš na Plachtu vzpomíná ve své knize. Uvádí, že Plachta hrával „*dobrácké postavy s měkkým srdcem*“⁷⁷ s čímž lze bezesporu souhlasit. Dále Beneš vzpomíná, jak s Plachtou jezdili na natáčení. Plachta vždy cestou přistoupil a býval v dobré náladě. Beneš uvádí: „*Rád si mne cestou na Barrandov dobíral otázkou: „Beneš, Beneš, tak copak dělaj holky, Beneš? Povídejte, milovníku, ať se trochu poučíme.“ Dodnes mne mrzí, že jsem v sobě nikdy nenašel odvahu, abych mu odpověděl: „Pane Plachta, vy jste to taky zavinil, že tu teď s vámi sedím v autě, co nás veze na Barrandov.*“⁷⁸ Beneš dále ve svých vzpomínkách lituje, že Plachta nedostal ve svém životě více vážných rolí, jako například ve filmu *Před maturitou* a *Cesta do hlubin študákovy duše*.⁷⁹ S tímto názorem však souhlasím pouze částečně. Je pravdou, že většina Plachtových rolí nebyla příliš vážná, a Plachta tedy nemohl naplno ukázat své umění v tomto typu rolí. Na druhou stranu však komické role, kde hrával zpravidla plaché, smolařské, spravedlivé a hodné postavy, byly pro Plachtu jako stvořené a v těchto rolích vynikal a získal svou největší slávu. Je tedy také možné, že pokud by Plachta hrával především vážné role, nebyl by jeho herecký projev takto nezapomenutelný a stal by se „pouhým“ běžným dobrým hercem. Samozřejmě je ale tato myšlenka pouhá spekulace a odpověď na otázku, jak by vypadala Plachtova kariéra, pokud by býval hrál především vážné role, nelze dnes jednoznačně zodpovědět.

Pokud se zaměříme přímo na jeho herecký projev, lze říci, že Plachta využívá

⁷⁶DVOŘÁK, A., *Jindřich Plachta*, s. 35-36

TUNYS, L., *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*, s. 155-156

⁷⁷ BENEŠ, S., *Být hercem*, s. 85

⁷⁸ Tamtéž, s. 86

⁷⁹ Tamtéž, s. 85-86

velmi výraznou mimiku, gesta a především pohledem zpravidla přesně vyjadřuje rozpoložení postavy. Tímto způsobem sehrál i velmi přísného a pedantského profesora matematiky Kleče ve snímku *Před maturitou*. Přísnost mu doslova „koukala z očí“, a i když byl Plachta především komikem, tuto vážnou roli sehrál velmi dobře, přirozeně a uvěřitelně. Na konci filmu je profesor Kleč po potyčce se studentem omylem postřelen, a když se v nemocnici probudí, stane se z něj jiný člověk. Začne se radovat ze života a v tuto chvíli je opět vidět Plachtův talent. Lehkost, s jakou mění výrazy ve tváři, pestrá škála emocí, kterou prostřednictvím pohledů a gest předvádí, dokáže zaujmout i dnešního diváka. Právě v tomto filmu je vidět široký záběr jeho hereckého umění. Druhým snímkem, kde lze dobře popsat Plachtův herecký projev, je film *C a K polní maršálek*, ve kterém Plachta hraje pouze malou roli, ale setkává se zde na filmovém plátně s Vlastou Burianem a je tedy možné přímo porovnat jejich herecký styl. V tomto přímém srovnání je dobře vidět, že si oba umělci byli herecky i vzhledově hodně podobní a jejich projev se lišil spíše v detailech. Oba používali výraznou mimiku, ale Burian byl ve vyjádření emocí mnohem výraznější. Plachta byl v hereckém výrazu přirozenější, tlumenější, což vyniklo zvláště vedle Buriana, který si mezi kolegy vybíral nahrávače replik pro svá velká sólová vystoupení. Oba využívali velká gesta rukou a do hereckého vyjádření zapojovali celé tělo a nonverbální komunikaci. Burian si také více hrál s hlasem, různě ho moduloval a měnil jeho polohy. Plachta na druhou stranu více vynikal svým pohledem, jeho oči skutečně vyjadřovaly rozpoložení postavy. Zároveň Plachta nemluvil tolik jako Burian, protože neměl takové množství textu. Po prostudování jeho povahy se domnívám, že Plachta byl spíše introvert, který se s postavou ztotožnil a přizpůsobil se jejímu charakteru, zatímco Burian upravil všechny postavy pro sebe a vždycky hrál především Vlastu Buriana. Pokud se někde objevil, bylo ho všude plno, byl hodně vidět i slyšet, publikum jej motivovalo k neskutečným výkonům, kdežto Plachta se zdál být hercem všestrannějším, který měl nejen obrovský komický talent, ale i pokoru a vnímavost, s níž dokázal ztělesnit vážné herecké úlohy. Možná bychom jej mohli s ohledem na výše zmíněné skutečnosti, povahové rysy, pracovní zkušenosti i hledání správného angažmá označit za smutného klauna, který bavil ostatní, ale sám byl nejspíše rád trochu v pozadí.⁸⁰

⁸⁰ INNEMANN, S., *Před maturitou*
LAMAČ, K., *C a K polní maršálek*

Závěr

V práci byl popsán život a kariéra českého herce, plzeňského rodáka, Jindřicha (Šolleho) Plachty. První část práce popisuje jeho mládí a zaměřuje se na problémy, které Plachtu potkaly v období válečných let první světové války. V další části této práce je popsána Plachtova úřednická kariéra, kterou neměl rád, ale musel ji dlouhé roky trpět, protože se jednalo o jeho jedinou obživu a musel zabezpečit svou rodinu. Dále je v práci kapitola týkající se Plachtovy herecké kariéry u divadla, kde jsou popsána jeho jednotlivá angažmá, a také pravděpodobné důvody, proč Plachta právě v těchto divadlech účinkoval, resp. proč je opouštěl. Další část práce obsahuje informace týkající se Plachtovy herecké kariéry. Plachta hrál nejprve menší role v němých filmech, později si občas zahrál i hlavní roli a ve 30. letech 20. století byl již v podstatě na vrcholu své kariéry, která byla poté lehce narušena válkou a Plachtovým odporem proti okupantům, avšak i za války Plachta točil nové filmy a byl u diváků oblíben. Jeho filmová kariéra skončila předčasně v nedožitých 53 letech, protože Plachta v tomto věku zemřel na nemoc, která ho trápila již mnoho let. V práci je také popsána spisovatelská část Plachtovy kariéry, která byla neméně úspěšná, a podle některých zdrojů chtěl být Plachta především dobrý spisovatel. Za svůj život napsal Plachta mnoho děl, z nichž nejslavnější byly *Pučálkovic Amina*, *Blecha z Hollywoodu*, příběhy paní Vůněslavy Acetylénové, *Martin Člověk* a další. V neposlední řadě je v této práci Plachta popsán jako člověk, jsou zde popsány jeho povahové rysy a jeho charakter.

Na základě popsaných údajů lze závěrem konstatovat, že Plachta byl velký herec i spisovatel a je neprávem opomíjen oproti ostatním velkým hercům té doby, se kterými se může směle měřit. Žil v obtížných časech, prožil obě světové války, a i když ani v jedné nebojoval, neměl to lehké, jako ostatně nikdo v té době. Plachta byl duší komunist a tato ideologie mu byla blízká. I přesto však byl charakterní a dobrý člověk, který za války pomáhal lidem kolem sebe a tělem i duší opovrhoval nacisty. Po válce byl Plachta nadšen vítězstvím levicových ideálů i komunistické strany a věřil v lepší společnost jako mnozí další. Později, když většina lidí zjistila skutečnou povahu nového státního zřízení, byl již Plachta po smrti, a nemohl se tedy již k situaci vyjadřovat. Ale podle jeho povahy a chování lze usuzovat, že by se byl dříve nebo později postavil i proti této ideologii, pokud by v roce 1951 nezemřel.

Summary

The thesis describes the life and the career of the Czech actor Jindřich (Solle) Plachta, who was born in Pilsen. The first part deals with his youth. This part is focused on the Plachta's life during the first world war's years. The second part describes the career of Plachta as the office manager. Plachta did not like this career but he had to work in an office for many years, because it was his only income and he had to take care about his family. The next part of the thesis is focused on Plachta's career in the theatre. This part describes his contracts in many theatres and probable reasons of selections and withdrawals of these theatres. In the next part, Plachta's career in movies is described. Firstly, he played really small roles in silent movies, then he played sometimes the main roles in movies with sound, and in 30s of the 20th century Plachta was at the top of his career. This career was a little disturbed by the second world war and Plachta's resistance to the Nazis, but despite of it Plachta was still appearing in new movies during the war and was very popular with the people. His successful career finished too soon - at the age of 52 years. He died from the disease that plagued him for many years. The thesis also describes Plachta as a writer. He was popular writer and there are mentions in some sources that he wanted to be a good writer more than a good actor. He wrote many literary works during his life. Among the most famous works belong *Pucalkovic Amina*, *Flea from Hollywood*, the stories of Mrs. Vuneslava Acetylenova, *Martin Human*, and many others. Last but not least, Plachta is described as a person, a good man with a great and generous character.

It can be concluded, based on the given data, that Plachta was a great actor and writer. He is unjustly neglected in the comparison with the rest of the great actors of that time. He lived in hard times during the first and second world wars and although he did not fight in these wars, this time was not easy for him. He was a communist in his heart and this ideology was closed to him. Despite of it Plachta was a character and good man. He was helping the people close to him and he despised the Nazis. After the second world war, Plachta was enthusiastic about the victory of the Communist Party and he believed in a better society. This attitude was very common at that time. Many people revealed the real nature of the new state system later, but Plachta was dead at that time and he could not have changed his mind. Knowing, at least partly, his character, we can say, that he would probably have been against the communism in the future if he did not die in 1951.

Použitá literatura

- BAREŠ, Gustav. *Tři pře Jana Ziky*. 1961.
- BENEŠ, Svatopluk. *Být hercem*. Vydavatelství Brána, 1992.
- ČERVENÝ, Jiří. *Červená sedma*. Orbis, 1959.
- ČSFD. *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. 2018 [cit. 2018-03-21]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/>.
- ČSFD. *Česko-Slovenská filmová databáze – Jindřich Plachta – Cesta do hlubin studákovy duše* [online]. 2018 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/tvurce/2027-jindrich-plachta/galerie/filtr-3092-cesta-do-hlubin-studakovy-duse/?type=film-1>.
- ČSFD. *Česko-Slovenská filmová databáze – Jindřich Plachta – Městečko na dlani* [online]. 2018 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/tvurce/2027-jindrich-plachta/galerie/filtr-794-mestecko-na-dlani/?type=film-1>.
- ČSFD. *Česko-Slovenská filmová databáze – Jindřich Plachta – Muži v ofsajdu* [online]. 2018 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/tvurce/2027-jindrich-plachta/galerie/filtr-4646-muzi-v-offsidu/?type=film-1>.
- ČSFD. *Česko-Slovenská filmová databáze – Jindřich Plachta – To neznáte hadimršku* [online]. 2018 [cit. 2018-03-22]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/tvurce/2027-jindrich-plachta/galerie/filtr-3166-to-neznate-hadimrsku/?type=film-1>.
- ČESKÁ TELEVIZE. *Jindřich Plachta* [online]. 2017 [cit. 2017-10-27]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/lide/jindrich-plachta/>.
- DVOŘÁK, Antonín. *Jindřich Plachta*. Praha, Orbis, 1962.
- GOOGLE STREET VIEW. *Google Maps* [online]. 2014 [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: <https://www.google.com/maps/place/Pod+V%C5%A1emi+svat%C3%BDmi+449%2F15,+301+00+Plze%C5%88+1-Severn%C3%AD+P%C5%99edm%C4%9Bst%C3%AD/@49.7540924,13.3791478,3a,75y,252.18h,103.34t/data=!3m6!1e1!3m4!1sYTXhv0ZAjAnwlX8SnxA5HQ!2e0!7i13312!8i6656!4m5!3m4!1s0x470af>.
- HOŘEC, Petr. *Jaroslav Marvan nejen o sobě*. Melantrich, 1975. ISBN 32-007-75.
- INNEMANN, Svatopluk a Vladislav VANČURA. *Před maturitou*. 1932.
- LAMAČ, Karel. *C a K polní maršálek*. ELEKTAFILM a.s., 1930.
- LAMAČ, Karel. *Pantáta Bezoušek*. 1926.
- MOTL, Stanislav. *Mraky nad Barandovem*. Praha, Rybka Publishers, 2006. ISBN 80-86182-51-7.
- NÁRODNÍ DIVADLO. *Jindřich Plachta* [online]. 2018 [cit. 2018-03-01]. Dostupné z: <http://archiv.narodni-divadlo.cz/default.aspx?jz=cs&dk=Umelec.aspx&ju=3225>.
- NÁRODNÍ FILMOVÝ ARCHIV. *Filmový přehled – Otec Kondelík a ženich Vejvara* [online]. 2016 [cit. 2018-01-30].
- PLACHTA, Jindřich. *Hamlet IX. hodnostní třídy*. Praha, Melantrich, 1991. ISBN 80-7023-079-7.
- PLACHTA, Jindřich. *O lidech nešikovných*. Praha, Československý spisovatel, 1989. ISBN 22-035-89.
- PLACHTA, Jindřich. *Pučálkovic Amina*. Praha, NADAS, 1992. ISBN 80-7030-174-0.
- RUDÉ PRÁVO. *Výtisk novin ze dne 7.11.1951*. Praha, KŠČ, 1951.
- SCHONBERG, Michal. *Osvobozené*. Kanada – Sixty-Eight Publishers, Corp., 1988. ISBN 0-88781-166-3.

- SLÁDEK, Jaroslav. *Historický kaleidoskop - 115 let od narození herce Jindřicha Plachty* [online]. 2014 [cit. 2017-12-03]. Dostupné z: <http://www.historickykaleidoskop.cz/osobnosti/1.-cervenec-115-let-od-narozeni-herce-jindricha-plachty.html>.
- STÁTNI OBLASTNÍ ARCHIV V PLZNI. *Knihy narozených* [online]. 1898-1900 [cit. 2017-11-25]. Dostupné z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30067260/plzen-076_2160-n?x=11&y=11&w=512&h=195.
- ŠOLLE, Zdeněk, STAŇKOVÁ, Marta a Josef RYBÁK. *Na slovíčko s Jindřichem Plachtou*. Praha, Československý spisovatel, 1980. ISBN 22-007-80.
- TAUSSIG, Pavel. *Filmový smích Jindřicha Plachty*. Rychnov nad Kněžnou, Filmový klub, 2009.
- TUNYS, Ladislav. *Dobrák od kosti Jindřich Plachta*. Praha, Ametyst, 1999. ISBN 80-85837-43-9.
- TUNYS, Ladislav. *Jindřich Plachta – Se srdcem na dlani*. Praha, XYZ, s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7388-422-2.
- VODIČKA, Václav. *Václav Wasserman vypráví o starých českých filmařích*. Orbis, 1958. 56/VIII-13i.